

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Historický ústav

Spolkový život v Napajedlech

s důrazem na kulturní a vzdělávací spolky

Diplomová práce

Autor: Bc. Denisa Trčková

Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství pro střední školy – dějepis

Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – anglický jazyk
a literatura

Vedoucí práce: prof. PhDr. Dana Musilová, CSc.

Hradec Králové

2016

Zadání diplomové práce

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Autor: Denisa Trčková
Studium: P14P0831
Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy
Studijní obor: Učitelství pro střední školy - dějepis, Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - anglický jazyk a literatura

Název diplomové práce: **Spolkový život v Napajedlech**

Název diplomové práce AJ: Associations' Life in Napajedla

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se bude zabývat spolkovou činností v Napajedlech. Cílem práce je zjistit, jakým způsobem a do jaké míry se spolky podílely na rozvoji města. Nejprve bude provedena typologie napajedelských spolků a následně se práce zaměří na spolky kulturní a vzdělávací. Podrobněji bude zmapována činnost nejvýznamnějších spolků - Čtenářského a vzdělávacího spolku, Muzejního a archeologického spolku a Spolku divadelních ochotníků. V práci bude využito těchto metod: heuristické, analytické a syntetické.

Prameny: SOKA Zlín, f. Archiv města Napajedel. SOKA Zlín, f. Spolky Napajedla. Literatura: Vojtěch CEKOTA a kol., Napajedla: dějiny-příroda-kultura, Napajedla 1998. Václav SOVA, Dějiny Napajedel a blízkého okolí, Uherské Hradiště 1928. Metoděj ZEMEK a kol., Napajedla : minulost a současnost města, Napajedla 1972. Václav DUSIL, Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého : zákon spolkový a shromažďovací, předpisy o některých zvláštních spolcích, předpisy upravující činnost spolků (divadla, biografy aj.), ustanovení dávková, zákon na ochranu republiky aj., Praha 1936. Musejní spolky včera a dnes : sborník příspěvků ze semináře k 20. výročí obnovení Včely Čáslavské, ed. Drahomíra Nováková, Čáslav 2011. Milena LENDEROVÁ - Tomáš JIRÁNEK - Marie MACKOVÁ, Z dějin české každodennosti : život v 19. století, Praha 2009. Pavla VOŠAHLÍKOVÁ, Jak se žilo za časů Františka Josefa I., Praha 1996.

Garantující pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: prof. PhDr. Dana Musilová, CSc.

Oponent: doc. PhDr. Marta Kohárová, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 24.11.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí práce prof. PhDr. Dany Musilové, CSc. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 19. 4. 2016

Anotace

TRČKOVÁ, DENISA. *Spolkový život v Napajedlech: s důrazem na kulturní a vzdělávací spolky*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2016, 89 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá významem kulturních a vzdělávacích spolků v kulturním a společenském životě města Napajedel. Práce zahrnuje Čtenářsko-vzdělávací spolek, Pěvecko-hudební spolek, Spolek divadelních ochotníků, Muzejní a archeologický spolek a kulturní činnost Tělocvičné jednoty Sokol. Z hlediska časového vymezení práce zahrnuje období od 60. let 19. století do poloviny 20. století, kdy většina uvedených spolků zanikla. Práce sleduje náplň činnosti jednotlivých spolků, intenzitu spolkové činnosti a vliv činnosti spolku na tehdejší kulturní a společenský život ve městě. Význam spolku je sledován na základě vybraných ukazatelů jako je například počet registrovaných čtenářů knihovny, návštěvnost divadelních představení či návštěvnost muzea. V závěru práce srovnává jednotlivé spolky z hlediska vybraných aspektů.

Klíčová slova: spolek, České země, Morava, Napajedla

Annotation

TRČKOVÁ, DENISA. *Associations' Life in Napajedla: with the emphasis on cultural and educational associations*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2016, 89 pp. Master's Diploma Thesis.

The Master's Diploma Thesis deals with the importance of cultural and educational associations in cultural and social life in Napajedla. The Thesis includes "Čtenářsko-vzdělávací spolek", "Pěvecko-hudební spolek", "Spolek divadelních ochotníků", "Muzejní a archeologický spolek" and cultural activities of "Tělocvičná jednota Sokol". In terms of time span the thesis includes period from 1860s up to the half of the 20th century. The Thesis deals with the kind of activities of individual associations, the intensity of the activities and the influence of the associations' activities on cultural and social life in the town. The importance of the associations is monitored on the basis of chosen indicators, for example the number of readers registered in the library, the size of audience of theatre performances or the number of visitors of the museum. In the conclusion the Thesis compares individual associations in terms of chosen aspects.

Keywords: association, Czech lands, Moravia, Napajedla

Obsah

Úvod	7
1. Spolková činnost v Napajedlech	13
2. Čtenářsko-vzdělávací spolek	17
3. Pěvecko-hudební spolek	34
4. Spolek divadelních ochotníků	36
5. Muzejní a archeologický spolek	49
6. Kulturní činnost Sokola	60
Závěr	68
Seznam použitých pramenů a literatury	74
Seznam příloh	75
Příloha A:	76
Příloha B:	77
Příloha C:	78
Příloha D:	79
Příloha E:	80
Příloha F:	81
Příloha G:	82
Příloha H:	83
Příloha I:	84
Příloha J:	85
Příloha K:	86
Příloha L:	87
Příloha M:	88
Příloha N:	89

Úvod

Téma práce jsem si zvolila v návaznosti na svou bakalářskou práci, ve které jsem se věnovala školství v témže městě.¹ V diplomové práci jsem se rozhodla zabývat studiem činnosti napajedelských kulturních a vzdělávacích spolků, neboť je to z mého pohledu téma stále aktuální. V Napajedlech v současné době působí řada institucí, které navazují na činnost uvedených spolků. Ve městě dodnes pokračuje tradice knihovnictví a muzejnictví. Knihovna, která nese jméno spisovatelky Boženy Benešové,² i muzeum dnes sídlí v budově bývalého kláštera. Na tradici místního ochotnického divadla navazuje Divadelní soubor Zdeňka Štěpánka, který každoročně pořádá Divadelní festival ochotnických souborů. Některé místní spolky dodnes existují. Příkladem je Tělocvičná jednota Sokol, která se dodnes věnuje tělocvičné i kulturní a společenské činnosti. Činnost Pěvecko-hudebního spolku, nejstaršího doloženého spolku v Napajedlech, dnes zastupuje Základní umělecká škola Rudolfa Firkušného.³ Současný kulturní a společenský život města v sobě bezpochyby nese dědictví spolkové činnosti 2. poloviny 19. století a 1. poloviny století dvacátého. Dalším popudem ke studiu napajedelské spolkové činnosti byla i jistá neúplnost výsledků studia tohoto tématu. Jak uvádím níže ve zhodnocení literatury, nebyla dosud napsána publikace, která by se touto tematikou podrobněji zabývala.

Předmětem studia diplomové práce je spolková činnost ve východomoravském městě Napajedla.⁴ Po provedení typologie napajedelských spolků se práce zaměří na činnost kulturních a vzdělávacích spolků. Z hlediska časového vymezení práce zahrnuje období od 60. let 19. století, kdy byly v Napajedlech zakládány první spolky, do 50. let 20. století, kdy zanikl poslední ze sledovaných spolků.

¹ TRČKOVÁ, DENISA. *Základní a střední školství v Napajedlích v období 1918–1938*. Hradec Králové: Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2014. 80 s. Bakalářská práce.

² Božena Benešová, rozená Zapletalová, byla dcerou napajedelského právníka. V Napajedlích žila v letech 1876–1908. Stejně jako její otec se účastnila společenského života ve městě. V roce 1893 se stala členkou Čtenářského spolku. (Vojtěch CEKOTA a kol., *Napajedla : příroda–dějiny–kultura*, Napajedla 1998, s. 168, 186).

³ Rudolf Firkušný se narodil v Napajedlích v roce 1912 a stal se světově proslulým klavírním virtuózem. (V. CEKOTA a kol., *Napajedla...*, s. 210).

⁴ Město Napajedla se nachází ve Zlínském kraji, přibližně patnáct kilometrů jihozápadně od krajského města a asi třináct kilometrů severně od Uherského Hradiště. Osada, která na tomto místě vznikla pravděpodobně ve 12. století, postupně nabývala na významu, až v roce 1898 povýšil císař František Josef I. Napajedla na město.

Téma práce se tak odchyluje od zadání, což odráží i změna názvu práce, resp. přidání podtitulu k názvu práce. Vzhledem k velkému množství spolků, které v Napajedlech v uvedeném období fungovaly (viz. kapitola 1), jsem se rozhodla soustředit na spolky kulturní a vzdělávací. Důvodem k zaměření se na tento typ spolků byla široká pramenná základna umožňující podrobnou analýzu spolkové činnosti, dále pak výše uvedený odraz činnosti uvedených kulturních a vzdělávacích spolků v současném životě města.

Cílem práce je analyzovat činnost napajedelských kulturních a vzdělávacích spolků, konkrétně Čtenářsko-vzdělávacího spolku, Pěvecko-hudebního spolku, Spolku divadelních ochotníků, Muzejního a archeologického spolku a kulturní činnost Tělocvičné jednoty Sokol. Cílem práce je na základě sledovaných ukazatelů (počtu členů spolku a náplně a intenzity spolkové činnosti) zjistit, jakým způsobem a do jaké míry se uvedené spolky podílely na rozvoji kulturního a společenského života města ve 2. polovině 19. století a v 1. polovině 20. století. V případě, že se spolková činnost nerozvinula v plné míře, jsou zjišťovány okolnosti, které zapříčily omezení či znesnadnění spolkové činnosti. Práce rovněž komparuje intenzitu činnosti, délku fungování a vliv uvedených spolků na kulturní a společenský život ve městě.

Existuje poměrně velké množství literatury věnující se dějinám Napajedel obecně. V některých publikacích se objevují i zmínky o místních spolcích. K základním pracím pro studium dějin Napajedel patří publikace moravského historika, jazykovědce a národní buditele Vincence Praska⁵ a dílo Václava Sovy,⁶ ve kterém autor věnuje samostatnou kapitolu Čtenářskému spolku a jeho výborům, které se často vyvinuly v samostatné spolky. Publikace obsahuje i zmínky o dalších napajedelských spolcích, například Dělnické tělocvičné jednotě, Tělocvičné jednotě Orel, Včelařském spolku atd. V kapitole „Péče o chudé“ autor informuje o vzniku sociálních spolků, tj. Spolku lidumilů, Mariánsko-alžbětinského spolku a Spolku na ochranu sirotků okresu napajedelského. Zmínky o napajedelských spolcích najdeme dále v publikaci kolektivu autorů *Napajedla: minulost a současnost města*,⁷ kterou vydal Městský národní výbor v Napajedlech u příležitosti 75 let povýšení Napajedel na město.

⁵ Vincenc PRASEK, *Paměti městečka Napajedel a dědin k panství Napajedelskému ode dávna příslušných*, Velké Meziříčí 1881.

Sám autor v úvodu uvádí, že svou knihu považuje za příspěvek ke kulturním dějinám Napajedel, přičemž se zmiňuje o činnosti Čtenářského spolku a Spolku divadelních ochotníků.

⁶ Václav SOVA, *Dějiny Napajedel a blízkého okolí*, Uherské Hradiště 1928.

⁷ Metoděj ZEMEK (ed.), *Napajedla : minulost a současnost města*, Napajedla 1972.

Nejnovější prací o Napajedlech je publikace kolektivu autorů s názvem *Napajedla: příroda-dějiny-kultura*,⁸ která vyšla v roce 1998 k stému výročí povýšení Napajedel na město. Jedná se o přehledovou publikaci, ve které najdeme kapitoly věnující se živé a neživé přírodě, osídlení Napajedelska v pravěku, dějinám Napajedel od 14. století až do roku 1989, kultuře a místním tradicím, spolkové činnosti a školství. Je zde i samostatná kapitola věnovaná napajedelskému zámku nebo portréty významných osobností, které se v Napajedlech narodily nebo zde působily.

Autorkou kapitoly věnované spolkové činnosti je Milada Písková, jejíž publikační činnost se ve velké míře zaměřuje právě na Napajedla a osobnosti spojené s tímto městem. Uvedená kapitola obsahuje nejprve výčet spolků, které v Napajedlech působily a o kterých se dochovaly alespoň zmínky, ovšem bez přesného časového vymezení.⁹ Následně se autorka zaměřuje na pět dle jejích slov nejvýraznějších spolků: Čtenářsko-zábavní spolek, Spolek divadelních ochotníků, Sokol, Skaut a Muzejní a archeologický spolek.

Základní literaturou poskytující informace ke studiu spolků v obecné rovině, zejména na jejich právního ukotvení, pravidel pro zakládání spolků apod. je publikace Václava Dusila a Josefa Klimenta,¹⁰ která obsahuje znění a výklad zákona č. 134 ř. z., na základě kterého byly spolky zakládány. Ve stručnější podobě pojednává o „spolkovém zákonu“ i publikace Karla Malého a Floriana Siváka.¹¹ Fenomén spolků odráží řada dalších publikací, a to zejména z pohledu tzv. dějin každodennosti.¹²

Při psaní práce jsem vycházela především z archiválií uložených ve Státním okresním archivu ve Zlíně (dále jen SOkA Zlín). Písemnosti spolků nejsou úplné, ale poskytují dostatek informací pro studium uvedeného tématu. Nejdůležitějším zdrojem se pro mě staly zápisy z valných hromad, které se konaly jednou ročně a shrnovaly uplynulý správní rok. Fondy věnované jednotlivým spolkům obsahují především spisový mate-

⁸ Vojtěch CEKOTA a kol., *Napajedla: příroda-dějiny-kultura*, Napajedla 1998.

⁹ Pouze u některých spolků je uveden rok založení. Chybí zde délka působení spolku.

¹⁰ Václav DUSIL – Josef KLIMENT, *Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého : zákon spolkový a shromáždovací, předpisy o některých zvláštních spolcích, předpisy upravující činnost spolků (divadla, biografy a. j.), ustanovení dávkové, zákon na ochranu republiky a. j. Spolkové a shromáždovací právo na Slovensku a v Podkarp. Rusi. Politické strany ve všech oborech právních*, Praha 1936.

¹¹ Karel MALÝ – Florian SIVÁK, *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*, Praha 1993.

¹² Příkladem jsou například publikace Pavly Vošahlíkové a Mileny Lenderové (viz. seznam použité literatury). Některou literaturu uvedenou v zadání práce jsem při psaní práce nevyužila, neboť samotná práce se nezbývá spolky obecně, nýbrž jen kulturními a vzdělávacími spolky ve městě Napajedla.

riál. Narativní prameny, tedy kroniky, se dochovaly pouze ze Spolku divadelních ochotníků a TJ Sokol. Archiválie vztahující se k činnosti jednotlivých napajedelských spolků jsou zařazeny do sdruženého inventáře „Spolky Napajedla“.¹³

Při psaní práce jsem uplatnila metodu heuristickou, která spočívala ve shromáždění veškeré literatury o dějinách Napajedel a relevantních pramenů, přičemž jsem vycházela z pramenů dostupných ve Státním okresním archivu ve Zlíně. Využito bylo též metody analytické a syntetické. V některých částech práce byly vzhledem k velkému množství údajů uplatněny kvantitativní metody. Práce v závěru dospívá rovněž ke komparaci uvedených spolků. Komparována je intenzita činnosti, délka fungování a vliv uvedených spolků na kulturní a společenský život ve městě. Využita byla i metoda dedukce, neboť vycházím z obecného trendu, který se objevoval v soudobé společnosti, tj. zakládání spolků a sleduji, jakou podobu měl spolkový život v konkrétním městě. V neposlední řadě byla uplatněna metoda synchronní, neboť se práce zaměřuje na období od 60. let 19. století do poloviny století dvacátého a v rámci tohoto období sleduje vliv spolků na kulturní a společenský život ve městě Napajedla.

První kapitola diplomové práce zmiňuje podmínky zakládání spolků v českých zemích a odkazuje zejména na publikaci Václava Dusila a Josefa Klimenta, která se věnuje mj. obsahu zákona č. 134 ř. z. „o právu spolčovacím“, na základě kterého byly spolky zakládány. Následně je provedena typologie spolků v Napajedlech. Kapitola se dotýká rovněž celkového vývoje spolkového činnosti ve městě.

Druhá kapitola se zabývá činností Čtenářsko-vzdělávacího spolku, který významně ovlivnil rozvoj spolkového života v Napajedlech, neboť z jeho iniciativy vznikla řada dalších spolků. Kapitola je věnována analýze náplně spolkové činnosti. Spolek nesl nejprve název Čtenářsko-zábavní spolek, neboť jeho činnost spočívala kromě provozování veřejné knihovny a čítárny rovněž v pořádání různých zábav, divadelních představení, výletů a jiných kulturních a společenských akcí. Na přelomu let 1907/1908 došlo ke změně v zaměření činnosti spolku, který se počal soustředit na činnost vzdělávací. Od té doby byla činnost spolku zacílena téměř výlučně na spravování veřejné knihovny a čítárny. Analyzován je počet členů spolku v jednotlivých letech. Význam spolku je sledován v závislosti na počtu čtenářů navštěvujících knihovnu i čítárnu, velikosti

¹³ Vladimír ŠTROBLÍK, *Sdružený inventář Spolky Napajedla*, Zlín-Klečůvka 1970.

knihovny a počtu výpůjček. Pozornost je věnována rovněž okolnostem, které omezovaly rozvoj spolkové činnosti, zejména častému stěhování a hledání vhodných prostor pro umístění knihovny, legislativní úpravě postavení knihoven i konkurenci ze strany jiných místních spolků. Uvedeno je rovněž, jakým způsobem byly získávány finanční prostředky na provoz a rozšiřování knihovny. Vzhledem ke změně názvu spolku, ke které došlo v roce 1908, je v práci užíván i zkrácený název Čtenářský spolek.

Třetí kapitola je věnována činnosti Pěvecko-hudebního spolku. O jeho činnosti poskytují dochované prameny jen útržkovité informace. Kapitola tak obsahuje především zmínky o pokusech o znovu založení pěveckého sboru, které se objevily na půdě Čtenářsko-vzdělávacího spolku.

Čtvrtá kapitola pojednává o Spolku divadelních ochotníků, který se vyvinul z divadelního výboru Čtenářsko-zábavního spolku. Kapitola shrnuje obtíže, se kterými se spolek potýkal po svém ustavení. Analyzována je náplň činnosti spolku, která kromě divadelní činnosti spočívala v pořádání zábav a večírků. Pozornost je soustředěna na činnost divadelní. Význam spolku je posuzován na základě počtu odehraných divadelních představení, návštěvnosti divadelních představení ze strany veřejnosti a počtu členů spolku, zejména členů činných. Kapitola se zabývá okolnostmi, které omezovaly spolkovou činnost, tj. zejména konkurence kočovných divadelních společností a činnost TJ Sokol, se kterou jsou dějiny spolku úzce spojeny.

Pátá kapitola se zaměřuje na Muzejní a archeologický spolek, který se vytvořil z muzejní komise zřízené při obecním zastupitelstvu. Pozornost je věnována počtu činných a přispívajících členů spolku. Kapitola dále pojednává o velikosti a obsahu muzejních sbírek. Je sledována rovněž návštěvnost muzea, která je hlavním ukazatelem zájmu veřejnosti o činnost spolku. Muzejní práci komplikovalo zejména časté stěhování muzejních sbírek, neboť muzeum nezískalo až do zániku spolku vlastní budovu. Pozornost je proto zaměřena na umístění muzea. Uvedeno je rovněž, jakým způsobem byly muzejní sbírky rozšiřovány a jak spolek získával prostředky na svou činnost.

Poslední kapitola je věnována kulturní činnosti Tělocvičné jednoty Sokol (dále jen TJ Sokol), která spočívala v pořádání zábav, plesů a jiných kulturních a společenských akcí pořádaných zábavním výborem Sokola, dále v činnosti pěveckého sboru, hudebního výboru, loutkového divadla a provozování kina. Po rozpadu Spolku divadelních ochotníků v roce 1929 převzal Sokol iniciativu rovněž v činnosti divadelní.

V případě Čtenářského spolku, Spolku divadelních ochotníků a Muzejního a archeologického spolku je analyzován počet členů spolku, který je třeba posuzovat vzhledem k celkovému počtu obyvatel města ve sledovaném období. Počet obyvatel města Napajedla v letech 1869–1950 sleduje tabulka v příloze A. Údaje o celkovém počtu obyvatel města jsou zaznamenány přibližně každých deset let a jsou převzaty z publikace kolektivu autorů Českého statistického úřadu v Praze.¹⁴

¹⁴ Vladimír BALCAR – Radek HAVEL – Josef KŘÍDLO a kol., *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005 I. díl*, Praha 2006.

1. Spolková činnost v Napajedlech

Zakládání spolků v Napajedlech korespondovalo s všeobecným rozvojem spolkové činnosti v 60. letech 19. století v souvislosti s ukončením tzv. Bachova absolutismu a počátkem éry obnovy ústavnosti. Zřizování spolků bylo oficiálně povoleno zákonem č. 134 ř. z., o právu spolčovacím, který byl vydán 15. listopadu 1867.

Spolky byly právníckými osobami. Lze je definovat jako „*souhrn osob (právnických nebo fyzických) sdruživších se dobrovolně podle předepsaných norem v samostatnou osobnost za účelem sledování určité dovolené činnosti. Účelem spolku může být jakákoli činnost, pohybující se v rámci platného právního řádu*“.¹⁵ Spolkový zákon rozlišoval spolky politické, které svou činností zasahovaly do oblasti zákonodárství a veřejné správy, a spolky nepolitické.¹⁶

Založení spolku muselo být předem písemně oznámeno příslušnému zemskému místodržitelství (po vzniku ČSR zemskému úřadu), v případě Napajedel Zemskému úřadu v Brně. Dohled nad činností spolků měl příslušný okresní úřad (pro Napajedla Okresní úřad v Uherském Hradišti) nebo státní policejní úřad.¹⁷ „*Pokud se úřady ke vzniku spolku nevyjádřily, mohl začít svou činnost, neboť se mělo za to, že jeho vznik byl „vzat na vědomí*“.¹⁸ Zemský úřad mohl vznik spolku zakázat, avšak pouze ze zákonem stanovených důvodů, tj. v případě, že byl účel spolku v rozporu s právní řádem.¹⁹

Spolek byl ustaven na základě spolkových stanov, které musely obsahovat zákonem stanovené náležitosti, m.j. účel, za jakým se spolek zřizuje a jaké prostředky budou použity k jeho dosažení. Orgány spolku byly obvykle valná hromada (rozhodující orgán), výbor (výkonný orgán) a dozorcí úctů (kontrolní orgán). Dále mohl být zřízen smírčí soud, který se zabýval řešením sporů mezi členy spolku. „*Pro jednotlivé obory spolkové činnosti mohou býti ve stanovách zřízeny zvláštní orgány, na př. výbor pro pořádání přednášek, zábavní výbor, kulturní výbor, tiskový výbor*“.²⁰

¹⁵ Václav DUSIL – Josef KLIMENT, *Spolky...*, s. 17.

¹⁶ Karel MALÝ – Florian SIVÁK, *Dějiny...*, s. 486.

¹⁷ Policejní úřady sice nemohly dávat souhlas se založením spolku, mohly ale spolek zakázat, pokud jeho založení odporovalo zákonu, právu, nebo bylo-li právu nebezpečné (K. MALÝ – F. SIVÁK, *Dějiny...*, s. 486.)

¹⁸ K. MALÝ – F. SIVÁK, *Dějiny...*, s. 486.

¹⁹ V. DUSIL – J. KLIMENT, *Spolky...*, s. 28.

²⁰ V. DUSIL – J. KLIMENT, *Spolky...*, s. 34.

Spolek mohl zřizovat vedlejší spolky (tzv. filiálky) nebo mohlo dojít ke spojení několika již existujících spolků. Zatímco odbory spolku byly vnitřními spolkovými orgány, vedlejší spolky byly samostatnými právníckými osobami stejně jako spolek hlavní.

Konání valných hromad i spolkových schůzí muselo být předem oznamováno úřadu, pod jehož dohled spolek spadal a který mohl na jednání vyslat svého zástupce. V jeho kompetenci bylo schůzi rozpustit v případě, že by došlo k porušení spolkového zákona nebo trestního řádu. Blíže o obsahu spolkového zákona pojednává publikace Václava Dusila a Josefa Klimenta *Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého*.

Spolky nabízely veřejnosti nové využití volného času, od umělecké a kulturní činnosti, přes osvětu a vzdělávání, zábavu, zájmovou činnost až po výlety do přírody. Veřejnost se k nim zpočátku stavěla nedůvěřivě. „*Velké překážky musely překonat zejména dělnické a ženské spolky*“.²¹

Prvním doloženým spolkem v Napajedlech je Pěvecko-hudební spolek založený v roce 1865.²² Spolková činnost nabývala na intenzitě zejména od 70. let 19. století. Během sta let bylo v Napajedlech založeno více než sto spolků. Podle zaměření činnosti můžeme rozlišit následující typy spolků: kulturní (Spolek divadelních ochotníků, Divadelní jednota Tyl, Čtenářsko-zábavní spolek, Muzejní a archeologický spolek ad.), vzdělávací/osvětové (Okresní osvětový sbor ad.), hudební (Pěvecko-hudební spolek), sportovní (TJ Sokol, TJ Orel, Dělnická tělocvičná jednota, Sportovní klub Fatra ad.), hospodářské (Hospodářské družstvo pro jihovýchodní Moravu a přilehlé Slovensko ad.), církevní (Modlitební spolek, Spolek sv. Terezie ad.), zdravotnické (Československý červený kříž ad.), profesní (Učitelská jednota Komenský, Spolek dobrovolných hasičů, Společenstvo hostinských a výčepníků ad.), sociální/dobročinné²³ (Jubilejní jednota lidumilů, Mariánsko-alžbětinský spolek, Spolek pro ochranu sirotků okresu Napajedelského ad.),²⁴ chovatelské (Spolek chovatelů drobného zvířectva, Včelařský spolek

²¹ Pavla VOŠAHLÍKOVÁ, *Jak se žilo za časů Františka Josefa I.*, Praha 1996, s. 253.

K tématu ženských spolků srov. Milena LENDEROVÁ, *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*, Praha 1999.

²² V. CEKOTA a kol., *Napajedla...*, s. 166.

²³ Sociální spolky vznikaly z iniciativy dělnictva, které přinášelo nové sociální myšlenky.

²⁴ Od roku 1914 „Sirotčí spolek pro soudní okres napajedelský“, od roku 1921, kdy do sebe spolek zahrnul práci všech sociálních organizací v okrese, se spolek přejmenoval na „Okresní péči o mládež“. (V. SOVA, *Dějiny...*, s. 110)

ad.), zájmové (Šachový spolek, Honební spolek, Klub čsl. turistů ad.) a politické (Politický spolek pokrokový pro okres napajedelský ad.).²⁵

Některé spolky se věnovaly několika druhům činnosti. Například TJ Sokol a TJ Orel nelze jednoznačně zařadit mezi spolky sportovní. „*Sokol a Orel kromě pravidelných tělesných cviků pečují též o zábavu a vzdělání svého členstva přednáškami, divadly, hudbou, četbou, připravují mládeži i nezbytné hodiny taneční*“.²⁶ Některé spolky byly zřízeny ke konkrétnímu účelu. Příkladem je Družstvo pro stavbu tělocvičny, založené v roce 1902, jehož cílem bylo získat finanční prostředky na stavbu sokolovny, nebo sdružení „Koupečka a plovárna“, který měl za cíl vybudování plovárny.²⁷

Činnost spolků byla utlumena v době první světové války. Knihovna, kterou spravoval Čtenářský a vzdělávací spolek nebyla otevřena pravidelně, zato však knihovník značně rozšířil inventář knihovny. Spolek divadelních ochotníků neodehrál v průběhu války žádné představení. Činnost TJ Sokol byla omezena na provozování loutkového divadla pro děti. Po válce spolky svou činnost obnovily.

Rozvoj spolkové činnosti přerušila nacistická okupace Československa a vypuknutí druhé světové války. Po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava musely všechny spolky žádat o povolení další činnosti příslušný okresní úřad.²⁸ Ze spolků, které jsou tématem práce, byla úředně zrušena pouze TJ Sokol, a to na jaře 1946. Spolky čtenářský a muzejní existovaly oficiálně i za války. Spolek divadelních ochotníků se rozešel již v roce 1929 a jeho členové vstoupili do nově vytvořeného dramatického výboru Sokola.

Po válce byla činnost spolků na čas obnovena. Čtenářský a vzdělávací spolek ukončil činnost v roce 1948 poté, co se knihovna podle zákona č. 194 o obecních knihovnách stala majetkem Městského národního výboru (dále jen MNV). K likvidaci Muzejního a archeologického spolku došlo v roce 1954, kdy se na základě reorganizace sítě muzeí stalo napajedelské muzeum pobočkou Krajského muzea v Gottwaldově. TJ Sokol byla v roce 1949 sloučena s TJ Sokol Fatra a TJ Sokol Motor-Union. Samostatná činnost TJ Sokol byla obnovena v roce 1991.

²⁵ V. CEKOTA a kol., *Napajedla...*, s. 166.

²⁶ V. SOVA, *Dějiny...*, s. 96.

²⁷ V roce 1911 byla činnost rozšířena na rybařství a veslařství a sdružení se přeměnilo na Rybářský spolek.

Vladimír ŠTROBLÍK, *Sdružený inventář Spolky Napajedla*, Zlín-Klečůvka 1970, s. 31.

²⁸ Státní okresní archiv Zlín (dále SOKA Zlín), fond (dále f.) Čtenářský a vzdělávací spolek v Napajedlích, inventární číslo (dále inv. č.) 3, karton (dále kart.) 3.

Jednotlivé kapitoly jsou řazeny podle délky činnosti spolku: Čtenářský a vzdělávací spolek (1822–1948), Spolek divadelních ochotníků (1891–1929), Muzejní a archeologický spolek (1930–1954). Výjimkou je Pěvecko-hudební spolek, který je zařazen za spolek čtenářský, neboť právě čtenářský spolek inicioval pokusy o jeho obnovu. Jako poslední je zařazena TJ Sokol a to z toho důvodu, že se práce nezabývá celým spektrem její činnosti, ale pouze činností kulturní.

2. Čtenářsko-vzdělávací spolek

Kapitola pojednává o činnosti Čtenářsko-vzdělávacího spolku (dříve Čtenářsko-zábavního). Spolek významně ovlivňoval rozkvět spolkového života ve městě, neboť byla z jeho iniciativy založena řada dalších spolků či svazů spolků. Sledován je počet členů spolku v jednotlivých letech, neboť právě zájem o členství ve spolku je ukazatelem jeho významu. Pozornost je soustředěna na obsah a intenzitu spolkové činnosti. Zatímco do roku 1908 spočívala činnost spolku kromě provozování veřejné knihovny a čítárny také v organizování různých zábavních akcí a přednášek, po roce 1908 spolek na zábavní činnost rezignoval a veškerá spolková činnost byla soustředěna na správu veřejné knihovny a čítárny. Vzhledem k tomu, že provozování veřejné knihovny bylo hlavní náplní činnosti spolku, je analyzována i velikost knihovny v jednotlivých letech. Nejdůležitějším ukazatelem, který umožňuje posoudit, jaký význam měl spolek mezi obyvateli města, je počet čtenářů zapsaných v knihovně a počet návštěvníků čítárny. Zkoumány jsou i okolnosti, které vedly k narušení spolkové činnosti. Kromě omezení činnosti v době světových válek byla činnost spolku znesnadňována zejména častým stěhováním nebo umístěním knihovny v nevhodných prostorách, konkurencí jiných spolků i zákony upravujícími postavení knihoven.²⁹

Předchůdcem spolku byl Čtenářský spolek založený již v roce 1869. „*Svou činností vzbuzoval u občanů národní cítění, zájem o vzdělání a zábavu čtením časopisů, knih, přednáškami, zpěvem, divadelními hrami apod.*“³⁰ Spolek neměl stálé spolkové místnosti a jeho členové se scházeli v různých místních hostincích. Jeho činnost se soustředila na činnost zábavní, včetně hraní karet, šachů a kulečnicku. Spolek byl rozpuštěn 23. ledna 1876.³¹

Nový Čtenářsko-zábavní spolek byl ustaven 22. ledna 1882.³² Hlavními orgány spolku byly valná hromada a výbor. Funkcionáři spolku byli předseda, místopředseda, pokladník, jednatel, hospodář a knihovník.³³ Hlavní náplní činnosti spolku bylo spravo-

²⁹ Zákon č. 430 „o veřejných knihovnách obecních“ z 22. července 1919 a zákon č. 194 o obecních knihovnách z 20. července 1948.

³⁰ V. ŠTROBLÍK, *Sdružený inventář...*, s. 6.

³¹ M. ZEMEK (ed.), *Napajedla...*, s. 89.

³² SOKA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 1, kart. 1.

³³ SOKA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 5, kart. 4.

vání veřejné knihovny, kterou spolek otevřel v roce 1883.³⁴ Spolková činnost zahrnovala i jiné aktivity, a tak v rámci spolku vzniklo několik výborů. V roce 1883 byl založen výbor pěvecký a o dva roky později vznikl výbor divadelní.³⁵ V roce 1892 byl ustaven samostatný zábavní výbor.³⁶ V roce 1905 zřídil spolek i veřejnou čítárnu.

Čtenářsko-zábavní spolek hrál významnou roli při rozvoji spolkového života v Napajedlech, neboť dal podnět ke vzniku mnoha dalších spolků. Příkladem je místní odbor Ústřední matice školské, který byl založen v roce 1883 nebo 1885.³⁷ V roce 1891 se dramatický odbor spolku přeměnil na samostatný Spolek divadelních ochotníků. V roce 1892 dal spolek podnět k založení TJ Sokol a v roce 1899 vznikl z jeho iniciativy spolek Koupelka a plovárna, ze kterého se později vyvinul Rybářský spolek.³⁸ V roce 1905 vznikl v rámci spolku též Osvětový svaz spolků pro Napajedelsko, který se v roce 1919 přeměnil v samostatný Okresní sbor osvětový.³⁹ V roce 1908 se část členstva Čtenářského spolku oddělila a založila Křesťansko-sociální spolek pro Napajedla a okolí.⁴⁰

Současně se spolek stal členem několika svazů spolků. V roce 1903 se stal zakládajícím členem „Družstva pro výstavbu tělocvičny Sokola“.⁴¹ O rok později vznikl Vzdělávací sbor sdružených spolků, jehož členy byly kromě Čtenářsko-zábavního spolku i TJ Sokol, Okrašlovací spolek, Spolek divadelních ochotníků, Spolek řemeslných a koncesovaných živností a Hasičský spolek.⁴²

Jak již bylo uvedeno, náplní činnosti spolku nebylo jen spravování veřejné knihovny a čítárny. Spolek v letech 1882–1908 vyvíjel i činnost zábavní a vzdělávací a podílel se tak na rozvoji společenského a kulturního života ve městě. Konkrétně spolek pořádal mikulášské, silvestrovské, masopustní, posvícenské, kateřinské a hodové zábavy, taneční a hudební večírky, nedělní večírky nazývané „*jours fines*“, plesy, vě-

³⁴ V. ŠTROBLÍK, *Sdružený inventář...*, s. 6.

³⁵ V. ŠTROBLÍK, *Sdružený inventář...*, s. 1.

³⁶ SOKA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 1, kart. 1.

³⁷ V. ŠTROBLÍK, *Sdružený inventář...*, s. 14.

³⁸ *Tamtéž*, s. 1.

³⁹ TÝŽ, s. 37.

⁴⁰ V listopadu 1910 založil Křesťansko-sociální spolek pro Napajedla a okolí tělocvičný odbor, z něhož se později vyvinula Tělocvičná jednota Orel.

V. SOVA, *Dějiny...*, s. 96.

⁴¹ SOKA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 2, kart. 2.

Čtenářsko-zábavní spolek se zavázal přispět 100 K v pěti ročních splátkách.

⁴² Vzdělávací sbor se zaměřil na pořádání přednášek a založil tzv. ruský kroužek“.

V. ŠTROBLÍK, *Sdružený inventář...*, s. 6.

nečky, divadelní představení, koncerty a výlety. Oblíbenou akcí byly závody v kuželkách, ve kterých se hrálo o ceny. Závody se konaly zpravidla na jaře, trvaly přibližně týden⁴³ a byly zakončeny hostinou.⁴⁴ Od roku 1897 spolek pořádal dámské večírky, na kterých nechyběl tanec, zpěv, hudba a recitace. Účast na zábavních akcích pořádaných spolkem byla až na výjimky většinou slabá. Dokonce ani členové spolku se jich ve větší míře neúčastnili. Výbor spolku neměl dále zájem akce pořádat, neboť kvůli nízké návštěvnosti byly stěží pokryty výdaje spojené s uspořádáním akcí. Od roku 1901 byly pořádány nejvýše čtyři akce ročně, mnohé z nich byly deficitní.

Čtenářský spolek byl aktivním účastníkem spolkového života v Napajedlech, neboť spolupracoval s dalšími místními spolky, zejména při pořádání oslav významných výročí. V září 1883 organizoval společně se Spolkem vojenských vysloužilců a Sborem dobrovolných hasičů oslavy na památku osvobození Vídně od Turků v roce 1683. Spolupráce uvedených tří spolků nebyla ojedinělá. Téhož roku společně uspořádaly výlet s divadelním představením. V roce 1899 se za přispění všech napajedelských spolků konala slavnost u příležitosti stého výročí narození Františka Čelakovského a v roce 1903 spolek inicioval bohoslužby u příležitosti úmrtí Františka Ladislava Riegra. V srpnu téhož roku uspořádal Čtenářský spolek společně s Okrašlovacím spolkem výlet na Makovou.⁴⁵

V roce 1908 spolek vzhledem k nízké účasti občanů Napajedel na kulturních akcích, které pořádal, i malému zájmu členstva o spolkovou činnost, rezignoval na organizování zábavních akcí a soustředil se na činnost vzdělávací, zejména provozování veřejné knihovny a čítárny a pořádání přednášek.⁴⁶ Například v roce 1909 přednášel v Napajedlech cestovatel Enrique Stanko Vráz.⁴⁷ Změnu zaměření spolkové činnosti odráží i změna názvu spolku na Čtenářsko-vzdělávací spolek.⁴⁸ Nové stanovy byly schváleny 1. května 1908.⁴⁹ Ani přednášková činnost se však neseťkala s větším zájmem obyvatelstva, a tak byla spolková činnost od roku 1918 omezena výhradně na spravová-

⁴³ Například v roce 1897 bylo koulení zahájeno 27. května a trvalo do 2. června.

⁴⁴ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 1, kart. 1.

⁴⁵ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 9, kart. 4.

⁴⁶ Přednášky organizoval spolek již před rokem 1908. Například v roce 1899 měl v Napajedlech přednášku Dr. Emil Holub o svých cestách po Africe.

⁴⁷ Účast na jeho třech přednáškách, které se uskutečnily 21. března 1909, byla hojná a přinesla čistý výtěžek 110 K 32 h. Pro lepší představu je nutno uvést, že si pan Vráz za večerní přednášku, kterou přednášel osobně, účtoval 80 až 100 zl.

⁴⁸ Nový název spolku a změna stanov byla schválena na zasedání valné hromady 15. prosince 1907.

⁴⁹ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 2, kart. 2.

ní knihovny a čítárny.⁵⁰ Pořádání přednášek bylo náplní činnosti Okresního osvětového sboru.

Činnost spolku se nemohla plně rozvíjet v době obou světových válek, kdy knihy nebyly půjčovány pravidelně.⁵¹ Aktivita spolku byla oslabena i v meziválečném období, když se v letech 1931–1936 nesešel dostatečný počet členů, aby mohla být uskutecněna schůze výboru nebo valné hromady.⁵² Mimo to byla spolková činnost omezo- vána častým stěhováním a hledáním vhodných prostor pro trvalé umístění knihovny, nezájmem členů o spolkovou činnost a konkurencí jiných spolků v oblasti zábavní činnosti. V neposlední řadě ovlivňovala činnost spolku i legislativa, konkrétně zákony o postavení knihoven.

Činnosti Čtenářského spolku v oblasti činnosti zábavní konkuroval zejména Spolek divadelních ochotníků a Tělocvičná jednota Sokol (dále jen TJ Sokol). Spolek divadelních ochotníků se ustavil v roce 1891 z členů dramatického výboru Čtenářského spolku a brzy si získal přízeň obyvatelstva.⁵³ V roce 1902 vznikl zábavní výbor TJ Sokol, který organizoval maškarní bály, tzv. šibřinky, různé zábavy, večírky apod. V roce 1909 byl založen i pěvecký výbor, který kromě účasti na zábavách pořádaných zábavním výborem pořádal i samostatné koncerty. Velké oblibě se těšilo loutkové divadlo pro děti. Od roku 1921 byla novou oblíbenou zábavou místního obyvatelstva návštěva kina, které zřídila TJ Sokol. Uvedené spolky měly i vlastní knihovnu. Je tedy pravděpodobné, že jejich členové navštěvovali knihovnu spolkovou, nikoli veřejnou knihovnu spravovanou Čtenářským spolkem.

Činnost spolku komplikovalo i časté stěhování a nedůstojné umístění knihovny. Až do roku 1904 se spolek stěhoval po různých napajedelských hostincích. Prvním sídlem spolku se stal obecní hostinec, který vedl pan Balcárek. V roce 1882 se spolek přestěhoval do hostince „U Fortůny“ a v květnu 1886 do hostince pana J. Tomašíka. V roce 1891 spolek přesídlil do místností v hostinci pana Vadara, avšak vzhledem

⁵⁰ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 3, kart. 3.

⁵¹ V době první světové války bylo vypůjčeno 150 knih 32 čtenářům. Značně se však rozrostl inventář knihovny. Zakoupeno bylo 131 nových knih v hodnotě přibližně 433 K. Po válce byla knihovna znovu otevřena od října 1919. Další problémy vyvstaly po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava, kdy spolek nepodal včas žádost o povolení další činnosti a byl vyzván k likvidaci nebo vytvoření nového spolku. Hlasováním bylo rozhodnuto podat žádost o povolení další činnosti spolku na základě starých stanov, případně o znovuzřízení spolku. Obnovení Čtenářsko-vzdělávacího spolku bylo povoleno zemským úřadem v Brně 9. ledna 1940. (SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 3, kart. 3.).

⁵² SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 3, kart. 3.

⁵³ První divadelní představení Čtenářsko-zábavního spolku se uskutečnilo na Velikonoční pondělí 6. dubna 1885. Spolek hrál divadlo pouze sporadicky.

k rostoucímu počtu členů a konání tanečních a jiných zábav se místnosti ukázaly jako nevyhovující.⁵⁴ V roce 1893 došlo k přestěhování do místností v budově místního pivovaru. Dalším sídlem spolku se v roce 1896 stal hostinec „U Hvězdy“.

Teprve v roce 1904 našla knihovna trvalé umístění v prostorách nově postavené budovy radnice. V roce 1905 zřídil spolek i veřejnou čítárnu, která se nacházela ve stejné místnosti jako knihovna.⁵⁵ Umístění knihovny na radnici však nemělo vliv na zvýšení počtu čtenářů. Zatímco před rokem 1904 se počet čtenářů pohyboval obvykle mezi 150–200 čtenáři,⁵⁶ v období od roku 1904 do vypuknutí první světové války nepřesáhl počet zapsaných čtenářů 135 (viz. níže tabulka 3).⁵⁷ Trvalé umístění knihovny na radnici však mělo pozitivní vliv na možnost rozšiřování knihovny.

Umístění knihovny a čítárny ve společné místnosti se vzhledem k rostoucímu počtu čtenářů jeví jako nevyhovující. V září 1922 se knihovna na základě žádosti vedení spolku městské radě přestěhovala do místností zrušené stravovací stanice ve dvoře radnice.⁵⁸ Místnosti v prostorách bývalé stravnice však nevyhovovaly, neboť byly vlhké, knihy umístěné v regálech⁵⁹ plesnivěly a musely být vyřazovány a opravovány. Bylo nutné hodně topit, což zvyšovalo provozní náklady.⁶⁰ Navíc zde chybělo elektrické osvětlení, takže knihy nemohly být půjčovány ve večerních hodinách.⁶¹ Místnost byla označena za „zdravotně závadnou“ a knihovník opakovaně apeloval na to, aby se knihovna přestěhovala do vhodnějších prostor.

Naděje na důstojnější umístění knihovny svitla v roce 1937, kdy se Spořitelna města Napajedel měla stěhovat z radnice do vlastní budovy. Městské radě byla odeslána žádost o přidělení místností dosud užívaných městskou spořitelnou pro knihovnu a čítárnu.⁶² Po opakované žádosti byla pro knihovnu a čítárnu vyčleněna místnost v prvním pochodí radnice, která však byla malá a vzhledem k rostoucí velikosti knihovny i počtu čtenářů nedostačovala.⁶³

⁵⁴ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 1, kart. 1.

⁵⁵ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 2, kart. 2.

⁵⁶ Od roku 1896.

⁵⁷ V roce 1909.

⁵⁸ SOkA Zlín, f. Archiv města Napajedel (dále AMN), inv. č. 417.

⁵⁹ Dříve byly knihy uloženy ve skříních.

⁶⁰ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 3, kart. 3.

⁶¹ SOkA Zlín, f. AMN, inv. č. 417.

⁶² Dosavadní místnost na radnici, ve které sídlila čítárna, určila obec pro kancelář nemocenské pojišťovny, a tak i pro čítárnu bylo potřeba najít novou místnost.

⁶³ Knihovna a čítárna byly v nových prostorách otevřeny 1. ledna 1938.

V prosinci 1940 se knihovna přestěhovala zpět do vlhké místnosti bývalé stravovací stanice ve dvoře radnice, neboť do místnosti, kterou knihovna i čítárna užívaly, se nastěhoval sekretariát Národního souručenství. Po válce spolek znovu usiloval o získání vhodnějších místností pro umístění knihovny. V létě 1945 byla MNV zaslána žádost o propůjčení místností na radnici, které dosud užívalo muzeum, neboť se v té době jednalo o přestěhování muzea do prostor zámku. Další variantou bylo propůjčení místností č. 17, 18 a 19 v přízemí zámku se samostatným vchodem z jižní strany. Ke stěhování knihovny nedošlo, neboť sešlo ze stěhování muzea do zámku, navíc všechny místnosti na radnici byly obsazeny institucemi sloužícími válečným účelům. Teprve o rok později byla knihovna přestěhována zpět na radnici do místnosti č. 6.⁶⁴

K posouzení významu spolku je nutné sledovat počet jeho členů v jednotlivých letech. Je třeba rozlišovat počet členů přispívajících, kteří pouze platili členské příspěvky,⁶⁵ a počet členů nepřispívajících, kteří se aktivně podíleli na činnosti spolku. Počet členů spolku do roku 1908, kdy došlo ke změně v zaměření činnosti spolku, uvádí tabulka 1. Pro rozvoj spolkové činnosti byl zásadní zejména počet činných členů. Jak ukazuje tabulka, nejvíce činných členů měl spolek v letech 1893–1896. Od roku 1897 měl spolek jediného činného člena a v letech 1903–1905 neměl spolek žádného činného člena. Veškerou spolkovou činnost zajišťovali jen funkcionáři spolku. Jak již bylo uvedeno, nezájem členstva o spolkovou činnost vedl v roce 1908 k rezignaci na zábavní činnost a soustředění spolku výhradně na spravování veřejné knihovny a čítárny.

⁶⁴ SOKA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 3, kart. 3.

⁶⁵ Dle spolkových stanov z roku 1884 platili přispívající členové zápisné ve výši 50 kr. a měsíční příspěvek 20 kr.

	Celkový počet členů	Přispívajících	Činných
1882 ⁶⁶	34	-	-
1882	68	-	-
1883	77	-	-
1884	75	70	5
1885	79	73	6
1886	85	-	-
1887	70	-	-
1888	80	-	-
1889	61	-	-
1890	63	61	2
1891	65	61	4
1892	72	68	4
1893	83	71	12
1894	91	78	13
1895	89	77	12
1896	91	79	12
1897	86	85	1
1898	97	96	1
1899	96	95	1
1900	87	86	1
1901	90	89	1
1902	92	-	-
1903	79	79	0
1904	76	76	0
1905	74	74	0
1906	99	97	2
1907	69	-	-
1908	74	68	6

Tabulka 1 SOkA Zlín , f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 1–2, kart. 1–2.

V roce 1908, kdy došlo ke změně stanov, byly za členy spolku přijaty i jiné nepolitické spolky, které se staly tzv. „skutečnými členy“.⁶⁷ V uvedeném roce vstoupily za „skutečné členy“ spolku Družstvo pro výstavbu tělocvičny Sokola, Spolek divadelních ochotníků, místní odbor Ústřední Matice školské, Sbor dobrovolných hasičů, Společenstvo řemeslných živností a TJ Sokol.⁶⁸ Počet členů spolku od roku 1909 zaznamenává tabulka 2. Dostupné prameny poskytují jen údaje o celkovém počtu členů spolku,

⁶⁶ Počet členů zapsaných při ustavení spolku.

⁶⁷ Dle § 6 spolkových stanov z roku 1908 se členové spolku dělili na skutečné, činné a účinkující. „Činnými členy stanou se osoby fyzické, které výborem za členy byly přijaty. Účinkujícími členy stanou se osoby, které spolek zpěvem, hudbou, neb jiným způsobem podporují“. (SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 5, kart. 4.).

⁶⁸ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek v Napajedlich, inv. č. 2, kart. 2.

příp. počtu tzv. „skutečných členů“. V tabulce lze sledovat rozšíření členské základny po první světové válce. Ještě více se počet členů spolku zvýšil po druhé světové válce. Nejvíce členů měl spolek v roce 1945, a to 370 členů. V průměru měl spolek 112 členů ročně.

	Celkový počet členů	Skutečných
1909	65	-
1910	63	-
1911	92	-
1912	88	-
1913	78	-
1917	56	-
1918	84	-
1919	110	-
1920	127	-
1921	108	-
1922	129	-
1923	111	-
1924	109	-
1925	104	7
1926	107	7
1927	164	7
1928	163	6
1929	153	6
1930	148	-
1940	159	3
1941	196	2
1942	206	1
1945	370	1
1946	329	1
1947	353	1

Tabulka 2 SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 2–3, kart. 2–3.

Navzdory zvyšujícímu se počtu členů lze sledovat nezájem členstva o spolkovou činnost, který se projevoval nízkou účastí na výborových schůzích a valných hromadách. Například valné hromady, která se konala 10. dubna 1930 se z celkového počtu 147 členů zúčastnilo jen šest.⁶⁹

O profesním složení členstva nepodávají prameny podrobnější zprávy. Mezi nejaktivnější členy spolku patřili učitelé, kteří se pravidelně účastnili všech schůzí. Funkci knihovníka rovněž zastávali zpravidla učitelé, nejprve Václav Sova⁷⁰ a od roku 1919

⁶⁹ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 3, kart. 3.

⁷⁰ Učitel a v letech 1923–1927 ředitel místní obecné a měšťanské školy.

Jaroslav Šebík.⁷¹ Naopak malý zájem o členství ve spolku měla mládež. V době druhé světové války se objevují zprávy o tom, že ubylo členů z řad inteligence.

Vzhledem k tomu, že existence spolku bytostně závisela na spravování veřejné knihovny, ovlivňovala fungování spolku i legislativa upravující postavení knihoven. 22. července 1919 byl vydán zákon č. 430 „o veřejných knihovnách obecních“, podle kterého bylo město povinno nejpozději do 1. ledna 1921 zřídit veřejnou obecní knihovnu. „*Obecní rada města Napajedel rozhodla nezařizovati samostatné knihovny obecní, nýbrž podporovati příslušným obnosem knihovnu spolku našeho. Za tímto účelem rozhodlo obecní zastupitelstvo zařaditi do rozpočtu na rok 1920 obnos 1 200 K jako podporu našemu spolku na udržování a rozšiřování veřejné knihovny a čítárny*“.⁷² Knihovna nesla nově název „Zveřejnělá knihovna Čtenářského spolku v Napajedlích“. Dle zákona spravovala knihovnu tzv. knihovní rada, která se skládala z šesti členů. Tři členové byli voleni občany, zbylí tři členové byli kooptováni z Okresního sboru osvětového. Obec měla ze zákona povinnost každoročně knihovně vyplácet příspěvek ve výši 50 h na každého obyvatele.⁷³ V roce 1943 se dle nařízení krajského referenta osvětové služby v Kroměříži změnil název knihovny na „Veřejná obecní knihovna“.

Od roku 1918 bylo předmětem spolkové činnosti výhradně provozování veřejné knihovny a čítárny. Knihovna bývala otevřena v tzv. zimním období od října nebo listopadu do prosince a v tzv. letním období od ledna do dubna. V letních měsících se knihy nepůjčovaly. Knihovna byla otevřena většinou jedenkrát týdně, zpravidla v neděli odpoledne od půl druhé do čtyř hodin a dále o svátcích. Půjčování knih bylo dle spolkových stanov z roku 1884 bezplatné. Na podzim 1921 byly zavedeny čtenářské legitimace, který byly zpoplatněny.⁷⁴ Čtenáři museli rovněž platit poplatek v případě ztráty knihy.⁷⁵ Knihovník často upozorňoval na špatné zacházení s knihami, v důsledku čehož musely být vynakládány vysoké částky na jejich opravy. Zmínka o placení poplatku za půjčování knih se objevuje poprvé ve výkazu o činnosti knihovny za rok 1943. Za každou vypůjčenou knihu se platil poplatek 20 h, od 1. října 1943 se poplatek zvýšil na 50 h.

⁷¹ Od roku 1931/1932 správce místní Živnostenské pokračovací školy.

⁷² SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 3, kart. 3.

⁷³ SOkA Zlín, f. AMN, inv. č. 417.

⁷⁴ Od 1. ledna do 15. května 1943 činil poplatek za čtenářské legitimace dospělých 4 K. Od října 1943 se zvýšil na 5 K.

⁷⁵ Poplatek je poprvé zmiňován v roce 1908, kdy se za ztrátu knihy platilo 1, 20 K.

Při posuzování významu spolku je důležitým ukazatelem počet registrovaných čtenářů, který je zaznamenán v tabulce 3. Zapsaní čtenáři však půjčovali knihy i svým příbuzným a známým, ačkoliv to bylo zakázáno, a tak bylo ve skutečnosti čtenářů mnohem více. První údaj o počtu čtenářů byl zaznamenán v roce 1890, chybí údaje o počtu čtenářů v letech 1930–1936, neboť se v té době nescházel spolkový výbor ani valná hromada. Značný nárůst počtu čtenářů lze sledovat ve 40. letech. Celkově největší počet registrovaných čtenářů byl zaznamenán v roce 1944, kdy bylo zapsáno 589 vypůjčovateli. Průměrně bylo v knihovně registrováno ročně 162 čtenářů.⁷⁶ Tabulka obsahuje rovněž údaje o velikosti knihovny,⁷⁷ počtu výpůjček a průměrném počtu knih vypůjčených jedním čtenářem. Údaj o velikosti knihovny dokládá, jakou péčí spolek věnoval rozšiřování knihovny, údaje o počtu výpůjček a průměrném počtu knih vypůjčených jedním čtenářem zase vypovídají o zájmu místního obyvatelstva půjčovat si knihy z veřejné knihovny. Všechny údaje jsou zasazeny do společné tabulky, neboť spolu úzce souvisejí.

Rok	Počet zapsaných čtenářů	Počet výpůjček	Průměrný počet knih vypůjčených jedním čtenářem	Počet knih v knihovně	Poznámky
1890	110	-	-	600	
1891	150	-	-	700	
1892	75	-	-	800	
1893	-	-	-	900	
1894	100	-	-	950	
1895	-	-	-	-	
1896	168	3 750	22	912	
1897	185	-	-	963	
1898	148	3 898	26	983	
1899	142	3 580	25	1 017	
1900	-	-	-	1 041	
1901	120	2 691	22	1 100	
1902	194	4 237	22	1 095	
1903	200	4 248	21	930	
1904	-	-	-	-	
1905	-	-	-	851	
1906	90	751	8	914	
1907	-	400	-	1 019	

⁷⁶ Údaje o počtu čtenářů byly zaznamenány ve 42 letech, celkový počet zapsaných čtenářů činil 6 807.

⁷⁷ První údaj o velikosti knihovny pochází z roku 1885, kdy měla knihovna 316 svazků, v letech 1886 a 1887 čítala knihovna přibližně 500 svazků a v roce 1889 již 600 svazků.

1908	110	1 800	16	1 052	
1909	135	1 690	13	1 390	
1910	126	1 850	15	1 412	
1911	120	1 200	10	1 527	
1912	90	760	8	-	
1913	120	1 860	16	-	
1914– 1917	32	150	5	872	
1918	227	5 409	24	-	
1919	113	1 495	13	2 045	
1920	157	přes 1 500	-	2 108	
1921	124	3 200	26	1 953	skutečný počet čtenářů 1 110
1922	128	4 190	33	2 092	
1923	136	3 760	28	2 152	
1924	197	přes 5 000	-	-	
1925	194	5 328	27	2 322	
1926	178	3 273	18	2 383	
1927	142	4 477	32	2 383	
1928	157	5 707	36	2 427	
1929	193	6 368	33	2 485	
1937	142	6 639	47	3 098	
1938	172	9 697	56	3 089	knihovna otevřena do 20. března 1939
1939	-	-	-	-	
1940	-	6 829	-	2 848	
1941 ⁷⁸	354	12 744	36	2 902	mezi vypůjču- jícími 191 dospělých (7 314 výpůj- ček) a 163 dětí (5 430 výpůj- ček)
1942	339	14 748	44	2 835 (3 094)	z 339 vypůj- čujících bylo 208 dospělých a 131 dětí
1943	329	12 747	39	3 028 (3 864)	z 329 vypůj- čujících bylo 182 dospělých a 147 dětí
1944	589	20 484	35	3 278	

⁷⁸ Zřízeno oddělení pro mládež.

1945	415	10 075	24	3 752	
1946 ⁷⁹	96	398	4	3 852	z 96 vypůjčujících bylo 54 dospělých a 42 dětí

Tabulka 3 SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 1–3, kart. 1–3.

Sledovat lze rovněž, z jakých společenských a profesních skupin pocházeli lidé, kteří si knihy půjčovali nejčastěji. Zprávy knihovníka v posledním desetiletí 19. století informují, že návštěvníky knihovny byli nejvíce dělníci a řemeslníci, nejméně naopak rolníci a příslušníci inteligence. Paradoxně bylo mezi vypůjčovatelí málo členů spolku. V roce 1901 bylo z celkového počtu 120 čtenářů jen 19 členů spolku. Na počátku 20. století tvořily nejpočetnější skupinu čtenářů děti řemeslníků a živnostníků.

Zápis z valné hromady z roku 1914 zaznamenává, že z celkového počtu 120 čtenářů bylo 65 živnostníků, 10 rolníků, 15 obchodníků, 20 úředníků a 10 jiných. Knihy si více vypůjčovali muži než ženy. V uvedeném roce bylo mezi vypůjčovatelí 68 mužů a 52 žen. V roce 1921 bylo z celkového počtu 124 zapsaných čtenářů „35 úředníků a učitelů, 22 soukromníků, 21 dělníků, 17 živnostníků, 15 žáků a studentů, 11 učňů a 3 rolníci“.⁸⁰ Údaje o genderovém i profesním složení vypůjčovatelů v roce 1927 podávají tabulky 4 a 5. V uvedeném roce měla knihovna celkem 142 registrovaných čtenářů, z toho bylo 84 mužů a 58 žen.

	Muži/Chlapci
Žáci obecných a měšťanských škol	6
Žáci středních škol	5
Učni a mládež do 17 let	12
Nesamostatně zaměstnaní (dělníci, sluhové, čeledíni apod.)	43
Samostatně zaměstnaní (živnostníci, rolníci, obchodníci atd.)	8
Veřejní a soukromí úředníci, důstojníci, učitelé, zaměstnanci s odborným vzděláním v závodech atd.	9
Svobodná povolání (lékaři, právníci, průmyslníci, umělci apod.)	0
Studenti vysokých škol	1
Vojáci	0

Tabulka 4 SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 3, kart. 3.

⁷⁹ Knihovna byla otevřena pouze v prosinci.

⁸⁰ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 3, kart. 3.

	Ženy/Dívky
Žákyně obecných a měšťanských škol	3
Žákyně středních škol	2
Dívky do 16 let	4
Svobodné dělnice, služebné, písáčky, prodavačky apod.	14
Vdané ženy dělníků, živnostníků, obchodníků, ženy zaměstnané mimo domácnost, ženy samostatně provozující živnost apod.	12
Ženy s odborným vzděláním ve veřejné a soukromé službě nebo ve svobodném povolání	4
Ženy bez vlastního povolání zaměstnané v domácnosti	19
Studující vysokých škol	0

Tabulka 5 SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 3, kart. 3.

Lze konstatovat, že mezi registrovanými čtenáři byli nejpočetněji zastoupeni dělníci, živnostníci a řemeslníci, ve 20. letech 20. století byl mezi čtenáři zaznamenán i značný počet úředníků a učitelů. Nejméně byli mezi registrovanými čtenáři zastoupeni rolníci a příslušníci inteligence. Vzhledem k tomu, že se v Napajedlech největší podíl obyvatelstva živil zemědělstvím, zaráží nízký počet rolníků mezi návštěvníky knihovny. V důsledku zřízení oddělení pro mládež na začátku 40. let 20. století vzrostl počet čtenářů z řad dětí a mládeže navštěvujících místní školy.⁸¹ Mezi čtenáři převažovali muži. Teprve v roce 1947 bylo mezi vypůjčovatelé poprvé zaznamenáno více žen než mužů.

Prameny poskytují rovněž informace o tom, které knihy byly mezi čtenáři nejžádanější. Největší zájem měli čtenáři o knihy zábavné a dobrodružné, dále o povídky a romány. Zájem byl rovněž o knihy historické a cestopisné. Oblíbenější byly spíše kratší knihy, čtenější byla próza než poezie.

Spolková činnost spočívala rovněž v provozování čítárny, která byla zřízena v roce 1905 a kvůli nedostatku prostor byla zrušena v roce 1938.⁸² Návštěvnost čítárny veřejností, která je zaznamenána v tabulce 6, je dalším ukazatelem významu spolkové činnosti.

⁸¹ Oddělení pro mládež bylo zřízeno v důsledku nuceného uzavření knihoven ve školách v roce 1939. Finanční prostředky na jeho zřízení věnovaly Rolnická záložna, Fatra a Spořitelna města Napajedel. V důsledku zřízení oddělení pro mládež musela být upravena otevírací doba knihovny. Byla určena zvláštní otevírací doba pro dospělé a pro mládež. V roce 1941 se knihy půjčovaly dospělým v neděli od 10 do 12 hodin, dorostu odpoledne od 2 do 4 hodin. Od roku 1944 byla knihovna otevřena dva dny v týdnu. Ve středu od 2 do 5 odpoledne byla knihovna otevřena pro školní mládež, od 5 do 6 pro dospělé. V neděli byla knihovna otevřena od půl 10 do 12 pro dospělé, od odpoledne od půl 2 do půl 4 pro mládež.

⁸² Po druhé světové válce se objevily myšlenky na opětovné zřízení čítárny. Otevření čítárny však nebylo realizováno.

Rok	Počet zapsaných návštěv
1908	331
1909	1057
1910	518
1911	-
1912	-
1913	421
1920	2183
1921	1527
1922	2738
1923	1762 (2162)
1924	2278
1925	3212
1926	1518
1927	1876
1928	1870
1929	1284
1938	596

Tabulka 6 SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 2–3, kart. 2–3.

Údaje o počtu návštěv čítárny byly zaznamenávány od roku 1908, avšak již v roce 1906 poskytují prameny informace o tom, že čítárnu navštěvovalo denně přibližně 40 lidí, v roce 1907 průměrně 27 čtenářů. Při posuzování návštěvnosti čítárny je nutné brát v úvahu, že čítárna byla otevřena dva dny v týdnu, ve čtvrtek a v neděli. Častěji byla navštěvována ve dnech pracovního klidu.⁸³ Od roku 1929 byla čítárna otevřena jen jedenkrát týdně.⁸⁴ Provoz čítárny byl přerušen v době první světové války. Po válce byla čítárna znovu otevřena až 15. listopadu 1920. V tabulce chybí údaje z let 1930–1937, kdy se nekonaly schůze výboru ani valných hromad a návštěvnost čítárny tak nebyla zaznamenávána. Poslední údaj o návštěvnosti čítárny je z roku 1938. Na podzim téhož roku byla čítárna zrušena.

Noviny a časopisy do veřejné čítárny zapůjčovali jednotlivci (členové a příznivci spolku), dále například TJ Sokol, Spořitelna města Napajedel, Spolek divadelních ochotníků, ředitelství Hospodářské zimní školy i město Napajedla.⁸⁵ Jen některé noviny a časopisy odebíral spolek na vlastní účet.

⁸³ Například v době od 15. listopadu 1920 do 12. ledna 1921 byla čítárna otevřena celkem šestnáctkrát, přičemž ve všední dny ji navštívilo průměrně 24 lidí, zatímco v neděli průměrně 42 čtenářů. V roce 1927 činila v neděli průměrná návštěvnost 49 čtenářů, ve čtvrtek pouze deset.

⁸⁴ Čítárna byla otevřena zpravidla od října do dubna, nejdéle do června.

⁸⁵ Městská rada se zavázala půjčovat pro čítárnu časopis Moravská orlice. Spořitelna města Napajedel věnovala od roku 1913 částku 100 K na předplatné časopisu Zlatá Praha.

Prameny vztahující se k činnosti Čtenářského spolku poskytují rovněž informace o způsobu knihovnické práce. V roce 1887 spolek poprvé nechal vytisknout seznamy knih, aby měli čtenáři přehled o tom, jaké knihy se v knihovně nacházejí. Tištěné seznamy se však příliš neosvědčily, neboť vlivem častých revizí knihovny, při nichž byly vyřazovány poškozené knihy, často neodpovídaly skutečnosti. V roce 1906 došlo ke změně uspořádání knihovny, která byla nově rozdělena na deset oddělení dle obsahu knih.⁸⁶ V roce 1909 byly na návrh knihovníka Václava Sovy zřízeny dvě „kočovné knihovny“, které byly bezplatně půjčovány do okolních obcí na dobu jednoho roku. „*Touto akcí předběhl spolek moderní trendy v knihovnictví o padesát let*“.⁸⁷ V roce 1909 byly vypraveny „kočovné knihovny“ do Topolné a na Žlutavy. V letech 1910 a 1911 byly vypraveny vždy tři „kočovné knihovny“, a to do Kudlovic, Halenkovic a Topolné. V následujících letech již „kočovné knihovny“ vypravovány nebyly.

V neposlední řadě je třeba věnovat pozornost tomu, jakým způsobem spolek získával finanční prostředky na svou činnost. Příjmy spolku tvořily v první řadě členské příspěvky.⁸⁸ Do roku 1908, kdy byla součástí spolkové činnosti i činnost zábavní, plynuly spolku příjmy rovněž ze vstupného na zábavy apod. Jednou z nejúspěšnějších akcí byl večírek uspořádaný v roce 1911, jehož výtěžek činil téměř 89 K.⁸⁹ Výtěžky ze zábavních akcí byly použity na rozšíření knihovny. Vzhledem k nízké návštěvnosti a vysokých nákladech však tyto akce nebyly vždy rentabilní.

Knihovna byla vydržována především z příspěvků určených na knihovnu valnou hromadou.⁹⁰ Vyčleněná částka však nepokryla veškeré výdaje.⁹¹ Knihovna dále získávala finanční i hmotné dary od soukromých osob, místních peněžních ústavů (Rolnická záložna,⁹² Spořitelna města Napajedel),⁹³ průmyslových podniků (Fatra, továrna Bratří

⁸⁶ Vyčleněno bylo 10 oddělení: básně, beletrie, divadelní hry, dějepis, zeměpis, politika, zemědělství, průmysl a obchod, školství a zdravotnictví.

⁸⁷ V. CEKOTA a kol., *Napajedla...*, s. 168.

⁸⁸ Roční příspěvek pro činné členy byl stanoven na 3 K. Pro sdružené spolky, tzv. skutečné členy, činil členský příspěvek 5 K. Po roce 1945 činil členský příspěvek 10 Kčs.

⁸⁹ SOKA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 2, kart. 2.

⁹⁰ Zpočátku se suma pohybovala ve výši 25–30 zl., od roku 1893 bylo na knihovnu každoročně vyčleňováno 50 zl., v roce 1900 činil příspěvek na knihovnu 100 zl.

⁹¹ SOKA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 5, kart. 4.

⁹² V roce 1894 darovala Rolnická záložna 10 zl., v roce 1896 rovněž 10 zl., v roce 1897 20 zl., v roce 1903 20 K, v roce 1908 darovala Rolnická záložna spisy Svatopluka Čecha, od roku 1917 se Rolnická záložna zavázala přispívat ročně 20 K. V roce 1940 darovala 100 K, v následujícím roce 1 000 K.

⁹³ Od roku 1913 přispívala ročně 100 K na předplatné časopisu Zlatá Praha, přičemž ve skutečnosti sálo jen 45 K (v roce 1920). Spořitelna pomáhala i dalšími příspěvky. Například v roce 1917 darovala na knihovnu 100 K, v roce 1929 opatřila spořitelna pro knihovnu veškeré spisy T. G. Masaryka.

Paříkové) i sdružených spolků. Knihovnu podpořilo i Ministerstvo školství a národní osvěty a Okresní osvětový sbor.⁹⁴ V roce 1910 poskytl subvenci ve výši 90 K rovněž Zemský výbor a Zemědělská rada darovala hospodářské knihy v hodnotě 114 K.⁹⁵ Provozování knihovny podporovala i obec poté, co bylo v roce 1920 rozhodnuto, že nebude zřizovat samostatnou obecní knihovnu. Výše příspěvku na knihovnu na rok 1920 byla stanovena na 1 200 K a každý rok se měnila.⁹⁶ Obecní výbor však přispíval na knihovnu již před rokem 1920.⁹⁷ Dalším zdrojem příjmů byly čtenářské legitimace, zavedené na podzim 1921 a poplatky za ztrátu knih. Spolek si zajišťoval příjem i odprodejem starších čísel novin a časopisů tak, že v čítárně zůstávaly vždy dvě nejnovější čísla.⁹⁸

Spolek zanikl v roce 1948, ačkoliv měl spolek po válce rozsáhlou členskou základnu (v roce 1945 měl 370 členů a v roce 1947 353 členů), i značný počet čtenářů (poslední údaj pochází z roku 1945, kdy bylo zapsáno 415 čtenářů a zaznamenáno přes deset tisíc výpůjček za rok). Důvodem k likvidaci spolku bylo vydání zákona č. 194 „o obecních knihovnách“ z 20. července 1948, podle kterého byla knihovna čítající v té době 4 112 svazků převedena na obec.⁹⁹

Cílem zakladatelů spolku bylo obohatit kulturní a společenský život ve městě. Vzhledem k tomu, že o zábavní a společenské aktivity spolku neprojevila veřejnost ani jeho členové větší zájem, spočívala role Čtenářsko-vzdělávacího spolku od roku 1908 výhradně v provozování veřejné knihovny a čítárny. V této oblasti činnosti byla role spolku zcela nezastupitelná a spolek neměl v tomto ohledu konkurenci. Postavení spolku nebylo ohroženo ani po vydání zákona č. 430 „o veřejných knihovnách obecních“ z roku 1919, kdy došlo k dohodě s vedením města, na základě které se město rozhodlo nezřizovat vlastní veřejnou knihovnu. Význam spolkové činnosti dokládá zejména počet zapsaných čtenářů, i když ve skutečnosti byl počet čtenářů mnohonásobně vyšší, a návštěvnost čítárny. Dalším ukazatelem významu spolku je délka jeho činnosti, spolek působil od roku 1882 do roku 1948, tj. 66 let, a počet členů. Důvodem zániku spolku nebyl ani malý počet členstva, ani nízký zájem veřejnosti o půjčování knih, ný-

⁹⁴ V roce 1929 získala knihovna 125 nových knih, z toho 75 darem od Ministerstva školství a národní osvěty a Okresního osvětového sboru.

⁹⁵ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 3, kart. 3.

⁹⁶ Například v roce 1922 činil příspěvek 3 000 K, o rok později jen 1 808 K. V roce 1941 činil příspěvek 2 500 Kč. Pro správní rok 1942 navýšila obec svůj příspěvek na 6 000 Kč. Stejná suma byla darována v roce 1945. V roce 1946 byla částka navýšena na 10 000 Kč.

⁹⁷ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 3, kart. 3.

⁹⁸ Například v roce 1903 se noviny vydražily celkem za 83 K 60 h.

⁹⁹ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 3, kart. 3.

brž změna legislativy. Vzhledem k tomu, že existence spolku byla závislá na spravování veřejné knihovny, byl spolek po vydání zákona č. 194 „o obecních knihovnách“ z 20. července 1948, na základě kterého byla knihovna převedena do vlastnictví MNV, likvidován.

3. Pěvecko-hudební spolek

Význam Pěvecko-hudebního spolku spočívá v tom, že patřil mezi nejstarší napajedelské spolky vůbec. Byl založen v roce 1865, ale již o deset let později se dobrovolně rozešel.¹⁰⁰ U zrodu spolku stáli Ignác Sauer a ředitel zdejší školy Bartoloměj Mansfeld.¹⁰¹ O jeho činnosti neposkytují prameny dostatek informací. Dochovaly se protokoly ze schůzí valných hromad z let 1870–1875, dále pozvánky na různé besedy, které spolek pořádal (viz. příloha D). Besedy se konaly v různých napajedelských hostincích. Vystupovalo na nich vždy několik pěveckých souborů, smyčcový kvartet atd. Spolek zanikl v roce 1875. O okolnostech zániku spolku neposkytují prameny žádné informace.¹⁰²

Pokusy o znovu založení pěveckého sboru se odehrály na půdě Čtenářského spolku. V roce 1883 byl založen pěvecký výbor, jehož sbormistrem se stal učitel Jan Kučera, bývalý sbormistr pěveckého spolku „Moravan“ v Kroměříži.¹⁰³ V roce 1895 se uvažovalo o výuce zpěvu a v roce 1897 se objevuje návrh na zřízení hudební školy. Prameny neuvádí, kdy se pěvecký sbor rozpadl. Hudba a zpěv pak náležely do působnosti zábavního výboru založeného v roce 1882.¹⁰⁴ „*Hudební doprovod kulturních akcí obstarávalo učitelské kvarteto a také dechové sexteto, někdy ale také jen klavír a housle.*“¹⁰⁵ Pěvecký sbor založila v roce 1909 i TJ Sokol.

Další snahy o vytvoření pěveckého sboru se na půdě Čtenářsko-vzdělávacího spolku objevily v létě 1945. Do sboru vstupovali i členové jiných spolků, především TJ Sokol. „*Jediné toto pěvecké těleso působilo by ovšem i na veřejných národ. slavnostech, koncertech, nebo i na pohřbech významných osobností.*“¹⁰⁶ Pěvecký sbor byl založen 8. července 1945 a přihlásilo se do něj 32 zpěváků. Sbormistrem se stal profesor Obchodní akademie v Uherském Hradišti pan Kašík. V roce 1948 byl ustaven i ženský pěvecký sbor, do kterého vstoupilo 34 žen. Vedla jej paní Kašíková, manželka sbormistra mužského sboru. Zkoušky sboru se konaly jednou týdně ve středu v prostorách školy,

¹⁰⁰ V. ŠTROBLÍK, *Sdružený inventář...*, s. 6–7.

¹⁰¹ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek v Napajedlích, inv. č. 18, kart. 4.

¹⁰² SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek v Napajedlích, inv. č. 13, kart. 4.

¹⁰³ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek v Napajedlích, inv. č. 14, kart. 4.

¹⁰⁴ V. CEKOTA, *Napajedla...*, s. 163.

¹⁰⁵ *Tamtéž*, s. 168.

Klavír byl součástí spolkového inventáře. V roce 1921 byl prodán Sokolu za 3 000 Kč.

¹⁰⁶ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek v Napajedlích, inv. č. 3., kart. 3.

od listopadu v jídelně Fatry. Zejména členky ženského sboru nenavštěvovaly zkoušky pravidelně.¹⁰⁷ Členský příspěvek činil 10 K za rok. Všichni členové pěveckého sboru se staly současně členy Čtenářsko-vzdělávacího spolku. Vlastní pěvecké sbory založila i TJ Orel, komunisté a TJ Sokol Fatra Napajedla.¹⁰⁸ V roce 1948 sbor zanikl, neboť po vydání zákona o obecních knihovnách byl Čtenářsko-vzdělávací spolek likvidován. O rok později byla TJ Sokol sloučena s TJ Sokol Fatra a TJ Sokol Motor-Union, přičemž vedením byla pověřena TJ Sokol Fatra.

¹⁰⁷ Zkoušky byly navštěvovány průměrně 15–18 členkami.

¹⁰⁸ SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek v Napajedlích, inv. č. 14, kart. 4.

4. Spolek divadelních ochotníků

Mezi napajedelské kulturní spolky patřil i Spolek divadelních ochotníků činný v letech 1891–1929, ačkoliv ochotnické divadlo existovalo v Napajedlech již v sedmdesátých letech 19. století, což dokládá opis spolkových stanov z roku 1871.¹⁰⁹ Spolek divadelních ochotníků vznikl odlukou od Čtenářsko-zábavního spolku. Hlavní náplní činnosti spolku byla činnost divadelní. Kromě toho spolek pořádal i jiné zábavní akce. Dějiny spolku jsou úzce spojeny s TJ Sokol, neboť po výstavbě sokolovny v roce 1911 hrávali ochotníci svá představení právě na jevišti v sále sokolovny. Kromě toho oba spolky vzájemně spolupracovaly. Po ustavení hudebního výboru Sokola účinkoval orchestr o přestávkách při představeních Spolku divadelních ochotníků, ochotníci zase účinkovali na mikulášských a silvestrovských zábavách pořádaných TJ Sokol.

Pro posouzení významu spolku v kulturním a společenském životě Napajedel je třeba analyzovat intenzitu spolkové činnosti, tj. počet odehraných divadelních představení, a zájem veřejnosti o návštěvu ochotnických představení. Ukazatelem úspěšnosti spolkové činnosti jsou i příjmy z odehraných představení. Zájem o spolkovou činnost dokládá velikost ochotnického divadelního souboru. Činnost a postavení spolku problematizovala vystoupení kočovných divadelních společností, dále sdílení společných prostor s TJ Sokol, neboť sál, ve kterém se jeviště nacházelo, využíval rovněž loutkářský výbor Sokola a od roku 1921 zde bylo umístěno i kino.

Nejvyššími orgány spolku byly valná hromada a výbor. Dle § 7 spolkových stanov z roku 1891 se výbor skládal z předsedy, místopředsedy, dvou jednatelů, pokladníka, hospodáře, dvou režisérů, knihovníka, divadelního mistra a dvou nápověďů. V roce 1905 došlo dle nových stanov ke změně ve složení výboru, který byl nově desetičlenný a skládal se z předsedy, místopředsedy, režisérů, jednatele, pokladníka, výběřčího,¹¹⁰ hospodáře,¹¹¹ biletáře,¹¹² inspicienta¹¹³ a nápovědy. Dalším spolkovým orgánem byl smírčí soud, který řešil spory mezi členy spolku.¹¹⁴

¹⁰⁹ V. ŠTROBLÍK, *Sdružený inventář...*, s. 18.

¹¹⁰ Výběřčí měl na starosti výběr vstupného na divadelní představení a zábavy. Po uzavření poklady odevzdával výběřčí proti potvrzení peníze pokladníkovi.

¹¹¹ Hospodář měl na starosti veškerý majetek spolku, dohlížel na spolkové místnosti, měl na starost otevírání a zavírání spolkových místností při představeních, dále vytápění a osvětlování místností, obstarávání kulis a další rekvizit a vedl soupis inventáře spolku.

¹¹² Biletář čísloval sedadla, vybíral vstupenky a uváděl obecenstvo na místa.

¹¹³ Pořadatel, který řídil scénu při divadelních představeních.

První léta existence spolku se vyznačovala vážnými spory mezi jeho členy, častými změnami ve složení spolkového výboru, častým stěhováním a zadlužením spolku.¹¹⁵ Výdaje na výpravu her totiž přesahovaly zisky plynoucí ze vstupného na odehraná představení. Například na vstupném na první představení, které bylo odehráno 1. listopadu 1891, bylo vybráno 52 zl. 86 kr., ovšem výdaje byly o necelých 24 zl. vyšší. Celkový příjem za rok 1891 činil 12 zl. 65 kr.¹¹⁶ Na mimořádné valné schůzi 29. července 1893 bylo z důvodu obav o další existenci spolku dokonce rozhodnuto upustit od vybírání členských příspěvků. Finanční situace spolku se zlepšila poté, co byl na výroční valné schůzi 16. prosince 1894 jeho předsedou zvolen Jaroslav Vodička.¹¹⁷ Zprávy pokladníka sice neuvádějí přesnou výši příjmů a výdajů, ale již v prvním roce jeho předsednictví bylo konstatováno, že „*spolek vzkvétá*“.¹¹⁸ V roce 1896 se zvýšil počet návštěvníků divadelních představení¹¹⁹ a spolek mohl směle konkurovat ostatním místním spolkům. V roce 1903 vystřídal Jaroslava Vodičku Rudolf Forst, který zůstal předsedou spolku až do jeho zániku v roce 1929. Dlouholeté předsednictví Rudolfa Forsta dokládá, že i za jeho vedení byla spolková činnost úspěšná.¹²⁰

Rozvoj spolkové činnosti zpočátku komplikovalo i časté stěhování spolku. Důsledkem byla nižší návštěvnost divadelních představení, časté stěhování jeviště si vynutilo vynakládání značných částek na jeho opravu.¹²¹ Sídlem spolku se stal nejprve hostinec na „Obecnici“. Následně ochotníci působili v hostinci „U Koruny“, později v hostinci „U Slunce“. Od roku 1894 působil Spolek divadelních ochotníků opět na „Obecnici“, kde sídlil do roku 1911. V uvedeném roce se spolek dohodl s TJ Sokol o postavení jeviště na sokolovně, které se stalo novým stálým jevištěm Spolku divadelních ochotníků.¹²²

Spolkové stanovy z roku 1891 rozlišovaly členy zakládající, čestné, činné a přispívající.¹²³ Zakládajícími členy spolku byli zednický mistr Josef Tabara, malíř Franti-

¹¹⁴ Smírčí soud měl osm členů, čtyři členové byli vylosováni z členů výboru, zbývající čtyři členové byli zvoleni absolutní většinou hlasů. Členy smírčího soudu volila prosincová valná hromada na jeden rok.

¹¹⁵ V roce 1893 dluhy činily 270 zl.

¹¹⁶ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 2, kart. 2.

¹¹⁷ Prvním předsedou spolku byl František Nesrsta, v roce 1893 jej nahradil Václav Kilinger.

¹¹⁸ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 3, kart. 3.

¹¹⁹ Konkrétní počet návštěvníků není zaznamenán.

¹²⁰ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 9, kart. 9.

¹²¹ V. CEKOTA a kol., *Napajedla...*, s. 170.

¹²² SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 12, kart. 11.

¹²³ Čestní členové byli jmenováni valnou hromadou pro zásluhy na rozvoji spolkové činnosti a neplatili členské příspěvky. Zakládající členové platili jednorázový příspěvek 10 zl. Přispívající členové platili

šek Venclík, Leopoldina Stoklásková a c.k. finanční dozorce František Prager. V roce 1921 byla jmenována zakládajícím členem firma bratří Paříkové, která spolku darovala 1 500 K na rozšíření jeviště v tělocvičně Sokola. Čestnými členy byli postupně jmenováni Aristides Baltazzi, JUDr. Jan Konečný, Judr. František Šrom, a funkcionáři spolku režisér Jan Šulák, režisér Jakub Filip, předseda Jaroslav Vodička, jednatel Emanuel Kozáček, jednatel a režisér František Prager, režisér a předseda Rudolf Forst a jednatel a režisér František Šiška.¹²⁴

Pro posouzení významu spolku je třeba sledovat zájem o členství ve spolku, zejména počet činných členů. Činnými členy byli herci, zpěváci a hudebníci, kteří byli přijímáni na základě zkoušky prověřující jejich schopnosti. Činní členové byli osvobozeni od placení členských příspěvků, jejich povinností bylo řádně navštěvovat divadelní zkoušky a plnit úkoly přidělené režisérem. Dle režiséřského řádu nesměli činní členové účinkovat v jiných představeních, než v představeních pořádaných Spolkem divadelních ochotníků v Napajedlech. Pouze v mimořádných případech mohl spolkový výbor udělit výjimku.¹²⁵

Počet členů spolku v letech 1892–1926 sleduje tabulka 7.¹²⁶ Kromě celkového počtu členstva rozlišuje tabulka počet členů čestných, zakládajících, přispívajících a činných, přičemž pro rozvoj činnosti spolku byl rozhodující především počet činných členů. Mezi činnými členy je rozlišen počet mužů a žen. Pozorovat lze rostoucí počet žen v ochotnickém divadelním souboru. Zatímco v roce 1899 bylo mezi 38 činnými členy zastoupeno jen šest žen, v roce 1926 byl poměr mužů a žen téměř vyrovnaný. Lze konstatovat, že počet činných členů téměř kontinuálně rostl. Průměrně měl spolek ročně 39 činných členů. Z hlediska celkového počtu členů měl spolek ročně průměrně 63 členů.¹²⁷

zápisné ve výši 20 kr. a měsíční členský příspěvek 10 kr. Výši členských příspěvků upravovaly stanovy z roku 1905. Zakládající členové přispívali ročně 5 K po dobu pěti let nebo jednorázově složili 20 K. Přispívající členové platili ročně 2 K 40 h. Činní členové příspěvky neplatili. K další úpravě placení členských příspěvků došlo v roce 1920, kdy byly schváleny nové stanovy. Členové zakládající přispívali ročně nejméně 10 K nebo jednorázově spolku darovali 100 K. Přispívající členové přispívali ročně na spolkovou činnost částkou nejméně 5 K. Stanovy z roku 1920 dále rozlišovaly členy řádné a výkonné. Členové řádní se účastnili spolkové činnosti vyjma účinkování v divadelních představeních a odváděli příspěvek stanovený valnou hromadou. Členové výkonné spoluúčinkovali při divadelních představeních a neplatili členské příspěvky.

¹²⁴ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 8, kart. 8.

¹²⁵ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 11, kart. 11.

¹²⁶ Na ustavující schůzi, která se konala 13. září 1891, se ke spolku přihlásilo 29 členů. V posledních třech letech existence spolku nebyl počet členů zaznamenán.

¹²⁷ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 2–7, kart. 2–7.

Rok	Čestných	Zakládajících	Přispívajících	Činných	Celkem
1892	6	0	87	35	128
1893	6	1	57	30	94
1894	-	-	-	-	-
1895	-	-	-	-	-
1896	6	4	26	16	52
1897	-	-	-	-	52
1898	-	-	-	-	58
1899	7	4	8	38 (32 mužů, 6 žen)	57
1900	7	4	14	30 (21 mužů, 9 žen)	55
1901	7	4	15	30 (21 mužů, 9 žen)	56
1902	6	4	13	30 (21 mužů, 9 žen)	52
1903	-	-	-	-	-
1904	0	4	11	39	54
1905	5	4	21	31 (20 mužů, 11 žen)	61
1906	5	3	17	37	62
1907	-	-	18	38	-
1908	4	4	24	33 (21 mužů, 12 žen)	65
1909	5	3	15	30	53
1910	-	-	16	29	-
1911	6	3	10	45	64
1912	3	2	13	47	65
1913	6	3	13	47	69
1919	3	1	9	45 (28 mužů, 17 žen)	58
1920	3	1	0	52 (33 mužů, 19 žen)	56
1921	-	-	-	-	-
1922	-	-	-	-	-
1923	4	1	0	52 (32 mužů, 20 žen)	57
1924	4	2	0	50 (32 mužů, 18 žen)	56
1925	4	2	0	46 (28 mužů, 18 žen)	52
1926	5	2	0	57 (34 mužů, 23 žen)	64

Tabulka 7 SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 2–7, kart. 2–7.

Při výpočtu průměrného počtu členů jsou počítány pouze roky, ve kterých byl počet členů zaznamenán.

Hlavní náplní činnosti spolku byla pochopitelně činnost divadelní. Dalším ukazatelem pro posouzení významu spolku je tak počet odehraných divadelních představení. Divadelní sezóna se dělila na jarní a podzimní, v létě měl spolek divadelní prázdniny. Údaje o počtu odehraných představení lze sledovat ve zprávách režiséra, jednatele či pokladníka podávaných na schůzích valné hromady. Jednotlivé zprávy však často uvádějí odlišný počet odehraných představení. Počet odehraných představení v jednotlivých letech je zaznamenán v tabulce 8. Největší počet představení byl odehrán v roce 1919, kdy bylo nastudováno celkem osm her a uspořádáno 14 představení. Nejúspěšnější byla v uvedeném roce hra Radúz a Mahulena, která byla opakována čtyřikrát. Naopak v roce 1904 byla odehrána jen tři představení, což bylo nejméně za celou dobu fungování spolku.¹²⁸

Rok	Počet odehraných představení
1896	5
1897	-
1898	6
1899	6
1900	7
1901	5
1902	-
1903	-
1904	3
1905	4
1906	-
1907	8
1908	8
1909	8
1910	6
1911	6
1912	6
1913	9
1914	-
1915	-
1916	-
1917	-
1918	8
1919	14
1920	9
1921	11

¹²⁸ *Tamtéž.*

1922	-
1923	7
1924	6
1925	8
1926	7

Tabulka 8 SOKA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 3–7, kart. 3–7.

Vypovídající je rovněž údaj o celkovém počtu spolkem odehraných představení. V prvních osmi letech činnosti, tj. do konce roku 1899, odehrál spolek 57 divadelních představení. Na konci roku 1901, tj. v 10. roce své činnosti, měl spolek na kontě 73 odehraných představení. Do konce roku 1905 vypravil spolek již 96 divadelních představení. Na konci roku 1923, kdy uplynulo 33 let od zahájení činnosti spolku, měl spolek na kontě 228 odehraných představení. V roce 1927 bylo odehráno 250. představení. Za celou dobu existence spolku bylo odehráno celkem 254 představení.¹²⁹ V posledních letech činnosti spolku byla tudíž odehrána maximálně dvě představení za rok. Spolek divadelních ochotníků působil 38 let. Ročně tak bylo průměrně odehráno sedm představení.

Za celou dobu fungování spolku bylo nastudováno 191 her většinou českých autorů, pouze 34 her cizích autorů. Většina nastudovaných her byla odehrána pouze jednou. Mezi nejhranější divadelní hry patřila hra „Mlynář a jeho dítě“ německého spisovatele Ernsta Raupacha, která byla odehrána šestkrát¹³⁰ a „Lucerna“ Aloise Jiráska, která byla sehraána pětkrát. Více než dvakrát byly odehrány hry „Radúz a Mahulena“ Julia Zeyera, „Služebník svého pána“ Františka Věnceslava Jeřábka, „Podskalák“ Františka Ferdinanda Šamberka,¹³¹ „Kulatý svět“ téhož autora, „Zvíkovský rarášek“ Ladislava Stroupežnického, „Přítež“ Boženy Kunětické,¹³² „Ohnivá země“ Václava Štecha¹³³ a „Kolébka“ od Aloise Jiráska.¹³⁴

Ukazatelem zájmu veřejnosti o činnost spolku a tím i významu spolku v kulturním životě města je návštěvnost ochotnických divadelních představení. V tomto smyslu bylo důležitou událostí v dějinách spolku vybudování nového stálého jeviště

¹²⁹ SOKA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 3–7, kart. 3–7.

¹³⁰ Jednalo se o vůbec první nastudovanou hru.

¹³¹ Napajedelští ochotníci nastudovali i další hry tohoto autora: Rodinná vojna, Éra Kubánkova, Josef Kajetán Tyl, Karel Havlíček Borovský, Jedenácté přikázání a Svůj k svému.

¹³² Nastudovány byly i další hry této autorky: Cop a Reprezentantka domu.

¹³³ Nastudovány byly další autorovy hry: Maloměstské tradice, Zlatý déšť a Deskový statek.

¹³⁴ SOKA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 9, kart. 9.

na „Obecnici“ v roce 1906,¹³⁵ díky čemuž byla zaznamenána „*rostoucí přízeň obecnstva*“.¹³⁶ Vzhledem k tomu, že počet návštěvníků ochotnických představení uvádí poprvé zpráva pokladníka z roku 1908, nelze posoudit, jaký vliv mělo na návštěvnost představení časté stěhování spolku v počátcích jeho existence, ani doložit zmíněný rostoucí počet návštěvníků v důsledku vybudování nového jeviště na „Obecnici“ konkrétními čísly a oba údaje následně porovnat.

Zpráva pokladníka z roku 1908, kdy bylo odehráno pět divadelních představení,¹³⁷ informuje o celkovém počtu 1 464 návštěvníků. Největší návštěvnost byla 319 diváků, nejmenší 179. V roce 1909 navštívilo představení napajedelských ochotníků 1 339 lidí při stejném počtu odehraných představení. Nejvyšší návštěvnost zaznamenalo představení „*Za šlechtickým erbem*“, které shlédlo 318 diváků. Další údaj o návštěvnosti ochotnických představení pochází z roku 1911, kdy bylo zaznamenáno 1 337 návštěvníků.¹³⁸ Údaje o návštěvnosti představení sehraných spolkem v následujících letech prameny neposkytují.

Nejvýznamnějším mezníkem v dějinách spolku bylo uzavření smlouvy s TJ Sokol, na základě které došlo k přestěhování spolku do nově postavené budovy sokolovny, která byla slavnostně otevřena 7. října 1911. Při této příležitosti odehrál spolek drama „*Jan Výrava*“. Spolek divadelních ochotníků se zavázal platit TJ Sokol ročně 400 K až do úplného zaplacení stavby.¹³⁹ Jeviště na sokolovně bylo majetkem TJ Sokol, ochotnický spolek vlastnil pouze kulisy.¹⁴⁰ Vzhledem k tomu, že spolek nebyl schopen smluvenou částku splácet, usnesl se v roce 1913 spolkový výbor vypracovat s TJ Sokol novou smlouvu, podle které by bylo Sokolu odváděno 10% z hrubého příjmu.¹⁴¹

Nová smlouva s TJ Sokol byla uzavřena až 5. listopadu 1919. Spolek divadelních ochotníků se zavázal odvádět TJ Sokol za užívání místností a jeviště v budově sokolovny 30% z čistého zisku z každého představení odehraného na sokolovně. Smlouva

¹³⁵ Náklad na jeho stavbu činil 2 276 K. Jeviště bylo vystavěno díky finanční podpoře města, spolků i jednotlivců v částce 561 K, dalších 329 K bylo vybráno ve sbírkách. 400 K si spolek vypůjčil u Spořitelny města Napajedel. Slevu ve výši 237 K darovali jednotliví řemeslníci.

¹³⁶ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 5, kart. 5.

¹³⁷ Zpráva režiséra uvádí 8 odehraných představení.

¹³⁸ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 5, kart. 5.

¹³⁹ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 5, kart. 5.

¹⁴⁰ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 6, kart. 6.

¹⁴¹ Text smlouvy se nedochoval. Je možné, že nová smlouva byla připravována, ale její uzavření znemožnilo vypuknutí první světové války.

rovněž obsahovala ustanovení, že pokud se Spolek divadelních ochotníků rozejde a valná hromada neučiní rozhodnutí o spolkovém jmění, případně jmění spolku TJ Sokol.¹⁴²

Působení spolku na sokolovně nevedlo k významnějšímu rozvoji spolkové činnosti, neboť jeviště na sokolovně využívala i sama TJ Sokol. Jeviště užívali především loutkáři, kteří pořádali loutková představení pro děti, navíc v roce 1921 zřídila TJ Sokol vlastní kino, které se nacházelo ve stejném sále jako jeviště. Ochotníci tak nemohli zkoušet častěji než jedenkrát týdně.¹⁴³ Na počet odehraných představení však nemělo zřízení kina výraznější vliv. Zatímco v porovnání s předchozími léty počet odehraných představení klesl,¹⁴⁴ ve skutečnosti byl srovnatelný počet představení realizován i v prvních letech působení Spolku divadelních ochotníků na sokolovně.¹⁴⁵ Stejný počet představení realizoval spolek i v době svého působení na „Obecnici“ v letech 1907–1910, kdy bylo odehráno vždy 6–8 představení ročně. Přestěhování spolku na sokolovnu tak s výjimkou let 1919 a 1921 nevedlo k vyšší frekvenci veřejných vystoupení spolku (viz. tabulka 8).

Vliv Spolku divadelních ochotníků na kulturní dění ve městě omezovala konkurence kočovných divadelních společností i profesionálních divadel, která do Napajedel zavítala. V roce 1913 odehrálo v Napajedlech šest představení brněnské Národní divadlo. Ve stejném roce přijela do Napajedel i Jeřábkova divadelní společnost. V letech 1923–1925 zde hrála Lincova divadelní společnost, v roce 1924 odehrála na jevišti dvě představení společnost Karla Sychry a v roce 1925 zde dvě představení sehrálo městské divadlo Jihlava-Znojmo. Dle zákona se v době, kdy do obce zavítala kočovná divadelní společnost, nesměla konat představení místního ochotnického spolku.¹⁴⁶ Divadelní činnosti se v Napajedlech nevěnovala i TJ Orel a Skaut.

Divadelní představení byla doprovázena hudbou. Spolek zpočátku neměl vlastní orchestr. Teprve v zápise valné schůze z 2. února 1908 je poprvé zmíněna ochotnická kapela řízená M. Mrázkem.¹⁴⁷ Naposled se zmínka o ochotnické kapele objevuje v roce 1911.¹⁴⁸ V zápise z valné hromady konané 27. ledna 1924 se poprvé objevuje zápis, že

¹⁴² SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 11, kart. 11.

¹⁴³ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 7, kart. 7.

¹⁴⁴ V roce 1921 bylo odehráno 11 představení, v letech 1922–1927 bylo odehráno pouze 6–8 představení.

¹⁴⁵ V letech 1911–1913 bylo odehráno 6 až 9 představení ročně.

¹⁴⁶ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 11, kart. 11.

¹⁴⁷ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 5, kart. 5.

¹⁴⁸ SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 45, kart. 29.

„v uplynulém roce účinkoval při všech představeních orchestr hudebního odboru Sokola“.¹⁴⁹

Kromě divadelních představení byly náplní činnosti spolku i jiné společenské a kulturní akce. Spolek pořádal různé zábavy a večírky, například večírky na rozloučenou s odcházejícími funkcionáři spolku jako poděkování za jejich činnost, večírky u příležitosti ukončení sezóny, večírky pro členy s přednáškami o divadle apod. Ochotníci pořádali i mikulášské zábavy pro veřejnost, které se zpočátku konaly poměrně pravidelně. Do roku 1901 bylo uspořádáno pět mikulášských zábav. Spolek uspořádal i dvě silvestrovské zábavy. Od roku 1907 spolek účinkoval na silvestrovských a mikulášských zábavách pořádaných „Družstvem pro výstavbu tělocvičny“ nebo TJ Sokol.¹⁵⁰ V letech 1920 a 1922 pořádal mikulášské zábavy sám Spolek divadelních ochotníků za účinkování pěveckého a hudebního odboru Sokola.¹⁵¹

Napajedelští ochotníci se účastnili i jiných akcí pořádaných TJ Sokol, což dokládá úzkou spolupráci mezi oběma spolky. V roce 1895 vypomáhali ochotníci s přípravou šibřinek a v roce 1896 se zúčastnili slavnosti rozvinutí sokolského praporu. Ochotníci spolupracovali i s dalšími napajedelskými spolky. V roce 1906 se spolek účastnil slavnosti pořádané na počest Karla Havlíčka Borovského, kde předvedl živé obrazy a památky 50. výročí úmrtí Josefa Kajetána Tyla. V roce 1926 spolupracovali napajedelští ochotníci s DFTJ, TJ Sokol a Okrašlovacím spolkem při oslavách 70. výročí úmrtí J. K. Tyla. Dále spolek spolupracoval s Okresním osvětovým sborem na oslavě 75. výročí narození Aloise Jiráska.¹⁵² Spolupráce Spolku divadelních ochotníků s jinými místními spolky dokládá, že ochotnické divadlo bylo důležitou součástí místního spolkového života. Kromě toho spolek vstupoval za člena jiných spolků. V roce 1896 se stal spolek členem Ústřední Matice školské, Divadelní Matice a místního Okrašlovacího spolku.¹⁵³ V roce 1902 se stal zakládajícím členem Družstva pro výstavbu tělocvičny.¹⁵⁴

¹⁴⁹ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 7, kart. 7.

Hudební výbor Sokola se ustavil v roce 1919. Je tedy možné, že účinkoval při představeních Spolku divadelních ochotníků již od svého ustavení.

¹⁵⁰ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 2–7, kart. 2–7.

¹⁵¹ SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 17, kart. 17.

¹⁵² SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 2–7, kart. 2–7.

¹⁵³ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 3, kart. 3.

¹⁵⁴ V. CEKOTA a kol., *Napajedla...*, s. 171.

Spolek divadelních ochotníků byl dále členem Čtenářsko-vzdělávacího spolku¹⁵⁵ a v roce 1919 vstoupil za člena Sboru dobrovolných hasičů.¹⁵⁶

Další aktivitou spolku bylo spravování knihovny, která byla otevřena v říjnu 1892 jako knihovna veřejná.¹⁵⁷ Ačkoli udržování veřejné knihovny patřilo mezi účely spolku vytyčené ve spolkových stanovách (viz. výše), již od roku 1894 byla knihovna otevřena pouze pro členy spolku.¹⁵⁸

Spolek v letech 1896 a 1900 uspořádal dramatickou školu pro vzdělávání mládeže v oblasti divadelního umění, v rámci které byly pořádány přednášky. Program dramatické školy vypracoval jednatel František Úředníček. Vyučování mělo trvat asi jeden a půl hodiny denně, přednášející se měli střídát po půl nebo čtvrt hodině.¹⁵⁹ Ačkoliv byl o přednášky velký zájem, nesplnila škola svůj hlavní účel, tj. nábor nových členů spolku.¹⁶⁰

Dalším ukazatelem, který je v souvislosti s posuzováním úspěšnosti spolkové činnosti možné sledovat, jsou příjmy ze vstupného na odehraná divadelní představení a tzv. čistý výnos z odehraných představení zjištěný po odečtení nákladů spojených s výpravou hry. Uvedené údaje sleduje tabulka 9.¹⁶¹

Rok	Počet odehraných představení	Počet návštěvníků	Vybráno na vstupném	Výdaje na výpravu her	Čistý výnos z odehraných představení
1904	3	-	382, 98 K	281, 01 K	101, 97 K
1905	4	-	408, 16 K	286, 95 K	121, 21 K
1906	-	-	250, 31 K	-	-
1907	7	-	996, 42 K	-	-
1908	5	1 464	1 275, 73 K	-	-
1909	5	1 339	1 077, 60 K	-	-
1910	5	-	952, 60 K	-	-

¹⁵⁵ Spolek divadelních ochotníků byl členem Čtenářského spolku nejpozději od roku 1908, ale už v roce 1893 se v zápise z mimořádné valné hromady Spolku divadelních ochotníků objevuje zmínka o tom, že spolek chce přistoupit za člena Čtenářsko-zábavního spolku.

¹⁵⁶ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 3–6, kart. 3–6.

¹⁵⁷ Dle knihovního řádu měla být vydržována ze spolkové pokladny, darů členů i nečlenů a veřejnými sbírkami. Knihy byly veřejnosti půjčovány bezplatně. Výpůjční doba byla čtrnáct dní. Půjčování knih probíhalo o nedělích a ve svátky.

¹⁵⁸ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 2, kart. 2.

¹⁵⁹ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 11, kart. 11.

V přednáškách byla obsažena následující témata: dějiny divadla, česká literatura, čeští spisovatelé a dramatici, básnictví a próza, přednes, afekty a gesta, řečnictví, mimika, pokyny pro veřejný život – o slušném chování a pohybování se ve veřejnosti, tanec atd.

¹⁶⁰ V. CEKOTA a kol., *Napajedla...*, s. 171.

¹⁶¹ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 5, kart. 5.

1911	6	1 337	984, 22 K	586, 48 K	397, 74 K
1912	6	-	1 377, 56 K	-	-
1919	14	-	23 922, 30 K	22 649, 78 K	1 272, 52 K
1921	6	-	15 160 Kč	8 952, 95 Kč	6 207, 05 K
1923	6	-	6 663 Kč	4 101, 56 Kč	2 561, 44 Kč

Tabulka 9 SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 4–7, kart. 4–7.

Uvedený čistý příjem z odehraných představení nelze považovat za čistý příjem spolku v daném roce, neboť kromě nákladů spojených s výpravou her (tj. pořízení rekvizit, kulis apod.) měl spolek i jiné výdaje. Například v roce 1912 bylo na vstupném vybráno 1 377, 56 K, ovšem celkové výdaje činily 1 341 K, takže čistý příjem spolku byl zanedbatelný.¹⁶² Nejvyšší výdaje představovala roční splátka 400 K TJ Sokol za užívání jeviště na sokolovně. Kromě toho musel spolek platit TJ Sokol za osvětlení a topení.¹⁶³ Další výdaje představovaly opravy jeviště, placení autorských poplatků, daní a kolkovného, pojištění spolkového inventáře, jeviště a rekvizit proti požáru, rozšiřování spolkové knihovny, předplatné časopisů a placení členských příspěvků, neboť byl spolek členem dalších korporací (viz. výše). Dalším vydáním bylo placení hudby, která hrála při divadelních představeních i zábavách, neboť spolek neměl vlastní orchestr.¹⁶⁴ Navíc se spolek potýkal s dluhy, které musel splácet.¹⁶⁵

Značné částky byly vydávány i na dobročinné účely, neboť finanční podpora jiných spolků patřila mezi účely spolku vycílené ve spolkových stanovách. Spolek divadelních ochotníků finančně podpořil školní knihovnu, Okrašlovací spolek, Ústřední Matiči školskou, Čs. červený kříž, čs. legionáře i TJ Sokol,¹⁶⁶ a to zejména po první světové válce.

Vzhledem k tomu, že spolek nebyl schopen TJ Sokol splácet smlouvenou sumu 400 K ročně, byla 5. listopadu 1919 uzavřena nová smlouva, podle které měli ochotníci Sokolu odvádět 30% z čistého zisku z každého divadelního představení odehraného na sokolovně.¹⁶⁷ Ve skutečnosti však bylo odváděno 50 % z čistého příjmu z odehra-

¹⁶² SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 6, kart. 6.

¹⁶³ Například v roce 1912 činily výdaje za topení a osvětlení 217 K, v roce 1926 760 Kč.

¹⁶⁴ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 3, kart. 3.

Pouze v letech 1908 a 1910 se v pramenech objevuje zmínka o ochotnické kapele.

¹⁶⁵ V roce 1912 po zaplacení 384 K zbývalo spolku splatit ještě přibližně 374 K. V roce 1921 se spolek zadlužil znovu, a to v souvislosti s výdaji na rozšíření jeviště na sokolovně, které pro Spolek divadelních ochotníků činily 10 103, 45 K.

¹⁶⁶ Například v roce 1912 spolek Jednotě daroval 110 K, v roce 1919 dokonce 3 648 K.

¹⁶⁷ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 11, kart. 11.

ných představení.¹⁶⁸ Poplatky za použití zařízeného jeviště jinými divadelními společnostmi, při koncertech apod. byly dle smlouvy odváděny Spolku divadelních ochotníků.

V roce 1921 se spolek opět zadlužil kvůli nákladům spojeným s rozšířením jeviště, které pro Spolek divadelních ochotníků činily 10 103, 45 K. Spolek si půjčil u Spořitelny města Napajedel. Finanční situace spolku nebyla příznivá. Například v roce 1923 činil celkový příjem 10 492, 50 K, přičemž výdaje činily 9 680, 55 K. Pokladniční hotovost k 1. lednu 1924 tak činila pouhých 811, 95 K. Dluhy spojené s přestavbou jeviště byly splaceny v roce 1926.¹⁶⁹

Kromě vstupného na divadelní představení, příp. mikulášské a silvestrové zábavy¹⁷⁰ a členských příspěvků, které platily jen přispívající a zakládající členové, plynuly do roku 1911 spolku příjmy i ze zapůjčování spolkového jeviště.¹⁷¹ Jeviště na sokolovně bylo majetkem TJ Sokol, a tak měl spolek příjmy jen ze zapůjčování kulís a rekvizit. Spolek získával peníze i odprodejem starších čísel novin a časopisů ze spolkové knihovny.

Napajedelské ochotníky finančně podporovala Rolnická záložna, která spolku ročně darovala přibližně 20 K.¹⁷² V roce 1926 získal spolek dar 200 K od Ministerstva školství a národní osvěty za dlouholetou a úspěšnou činnost. Obec přispěla spolku na postavení nového jeviště na „Obecnici“ v roce 1906. O jiných subvencích od státu či obce neposkytují prameny žádné informace.

Spolek divadelních ochotníků se rozešel v roce 1929. Spolkový inventář připadl dle smlouvy TJ Sokol. Členové zaniklého spolku vstoupili do dramatického výboru Sokola, který byl ustaven na konci roku 1928.¹⁷³ K likvidaci spolku došlo po dohodě s TJ Sokol. Bližší důvody likvidace spolku prameny neuvádějí.

V oblasti divadelní činnosti v Napajedlech měl Spolek divadelních ochotníků zcela nezastupitelnou roli. Ačkoliv se spolku v prvních letech činnosti nedařilo a uvažovalo se dokonce o jeho rozpuštění, již v pátém roce své činnosti se spolek zařa-

¹⁶⁸ SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 7, kart. 7.

¹⁶⁹ *Tamtéž.*

¹⁷⁰ Činní členové, kteří v daném představení nehráli, měli vstup zdarma. Účinkující členové dostali volné lístky pro své hosty.

¹⁷¹ Na výroční valné hromadě v roce 1899 bylo usneseno, že jeviště bude půjčováno za poplatek 1 zl. za večer a dále kauci 5 zl., ze které by byly zaplacený případné opravy jeviště. V roce 1906 byly v souvislosti s výstavbou nového jeviště poplatky za zapůjčení jeviště upraveny. Divadelní společnosti musely složit zálohu ve výši 40 K, poplatek za pronájem jeviště na jedno představení činil 5 K.

¹⁷² SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, kart. 5, inv. č. 5, zápis z valné hromady ze dne 28. ledna 1912.

¹⁷³ V. CEKOTA a kol., *Napajedla...*, s. 172.

díl mezi nejvýznamnější napajedelské spolky. Význam spolkové činnosti dokládá počet spolkem odehraných představení. Spolek fungoval 38 let, přičemž za celou dobu jeho činnosti bylo odehráno 254 představení, tj. průměrně téměř sedm představení za rok. Vzhledem k tomu, že většina nastudovaných her byla odehrána pouze jednou, není toto číslo zanedbatelné. Ukazatelem zájmu veřejnosti o činnost spolku je návštěvnost ochotnických představení, která však byla zaznamenána jen v letech 1908, 1909 a 1911. V uvedených třech letech navštívilo ochotnická představení průměrně 4 140 návštěvníků. Počet návštěvníků představení lze usuzovat i z výše vybraného vstupného, kterou lze sledovat v letech 1904–1912, dále pak v letech 1919, 1921 a 1923. Spolek se těšil zájmu svých členů o spolkovou činnost, což dokládá poměrně vysoký počet činných členů spolku. Vezmeme-li v úvahu pouze léta, kdy je počet činných členů znám, měl spolek ročně průměrně 39 činných členů. Spolek se téměř po celou dobu své existence potýkal s dluhy, i přesto však finančně podporoval jiné spolky a organizace.

5. Muzejní a archeologický spolek

Kapitola zmiňuje počátky muzejní činnosti v Napajedlech, vznik muzejní komise při obecním zastupitelstvu, založení muzea a vznik samostatného Muzejního a archeologického spolku. Je sledován počet členů spolku jako ukazatel zájmu o muzejní činnost. Zmapován je obsah a velikost muzejních sbírek, návštěvnost muzea i to, jakým způsobem byly předměty pro muzeum získávány. V neposlední řadě jsou sledovány okolnosti, které znesnadňovaly muzejní práci, tj. zejména absence vlastní budovy a časté stěhování muzejních sbírek. Pozornost je zaměřena i na to, jakým způsobem spolek získával finanční prostředky na svou činnost.

Ačkoliv první muzea vznikala na našem území již na začátku 19. století,¹⁷⁴ první muzeum v Napajedlech vzniklo až o více než sto let později, i když zájem o muzejní činnost se v Napajedlech projevil již v roce 1894, kdy byla uspořádána národopisná výstava, jejímiž garanty byli místní učitelé. I přesto, že se na výstavě sešlo až 2000 předmětů, nestaly se základem stálé muzejní expozice. Další výstavou v Napajedlech byla v roce 1904 výstava konaná u příležitosti sjezdu moravských měst a obcí.¹⁷⁵ „Začátky organizované muzejní práce v Napajedlech spadají do r. 1925, kdy byla při obecním zastupitelstvu ustanovena Muzejní komise. Ta převzala do své péče veškeré městské archiválie a několik archeologických předmětů“.¹⁷⁶ Předměty byly uschovány v archivu Spořitelny města Napajedel sídlící na radnici. Cílem Muzejní komise bylo zřízení muzea. K pomoci při shromáždění předmětů pro budoucí muzeum byli vyzváni občané Napajedel i okolních obcí (příloha č. 6). Muzeum bylo slavnostně otevřeno 28. října 1928.¹⁷⁷ „Zakladateli musea byli V. Sova, Em. Kozáček, Am. Kozáčková a K. F. Jančík, dále město Napajedla, Spořitelna města Napajedel a Rolnická záložna v Napajedlech“.¹⁷⁸

V době, kdy vzniklo napajedelské muzeum, existovala již muzea v blízkých městech. Například dnešní Vlastivědné muzeum v Olomouci¹⁷⁹ bylo založeno již v roce 1883, v roce 1903 bylo založeno dnešní Masarykovo muzeum v Hodoníně a v roce

¹⁷⁴ Prvním muzeem našim územím bylo Šeršníkovo muzeum v Těšíně založené v roce 1802.

¹⁷⁵ V. CEKOTA a kol., *Napajedla...*, s. 172–173.

¹⁷⁶ V. ŠTROBLÍK, *Sdružený inventář...*, s. 41.

¹⁷⁷ SOKA Zlín, f. AMN, inv. č. 394.

¹⁷⁸ V. ŠTROBLÍK, *Sdružený inventář...*, s. 41.

¹⁷⁹ Dříve Vlastenecké muzeum v Olomouci.

1914 vzniklo Slovácké muzeum v Uherském Hradišti. Napajedelské muzeum navázalo s okolními muzei spoluprací,¹⁸⁰ která spočívala nejen ve vzájemném půjčování předmětů, ale především výměně informací, vzájemných návštěvách a inspiraci pro další činnost, což bylo pro nově vzniklé napajedelské muzeum velkým přínosem.

V roce 1930 se komise přeměnila na samostatný „Muzejní a archeologický spolek pro okres napajedelský a okolí“.¹⁸¹ Spolkové stanovy byly schváleny Zemským úřadem v Brně 15. května 1930.¹⁸² Nejvyšším orgánem spolku byla valná hromada. Spolkový výbor měl osm členů: předsedu, místopředsedu, jednatele¹⁸³, pokladníka, dva kustody muzea, zapisovatele a matrikáře. Povinnosti jednotlivých funkcionářů jsou vypsány ve spolkových stanovách.¹⁸⁴ V letech 1938/1939 byla zřízena funkce zpravodajce, který prostřednictvím periodik, zejména „Slovácký kraj“ a „Zlín“, seznamoval veřejnost s činnostmi spolku, nově získanými předměty a novými archeologickými nálezy.¹⁸⁵

Cílem spolku byla sběratelská činnost, tj. shromažďování hmotných památek a jejich uchovávání v muzeu v Napajedlech, dále vlastní výzkumná činnost, tj. archeologický průzkum v napajedelském soudním okrese. V neposlední řadě byla cílem spolku i činnost uvědomovací, kdy spolek pořádal přednášky s cílem působit na obyvatelstvo, aby pečovalo o historické památky, pátralo po nich a odevzdávalo je do muzea.¹⁸⁶

Ukazatelem zájmu o muzejní práci je počet členů Muzejního a archeologického spolku. První skupinu tvořili členové činní. Spolek měl své činné členy i v okolních obcích (v pramenech nazývání „venkovští důvěrníci – sběratelé“), kterými byli téměř výhradně učitelé a ředitelé škol v obcích v okolí Napajedel. Kromě toho stanovy rozlišují členy čestné, zakládající¹⁸⁷ a přispívající. Počet přispívajících členů je rovněž vypočítán, neboť kromě finančních prostředků darovali muzeu i předměty, a tak se i zásluhou přispívajících členů muzejní sbírky rozšiřovaly.¹⁸⁸

¹⁸⁰ Spolek navázal spoluprací například s Vlasteneckým muzeem v Olomouci, Muzejním spolkem „Starý Velehrad“ ve Starém Městě, Slováckým muzeem v Uherském Hradišti, Městským muzeem v Kroměříži, Krajským muzeem v Bystřici pod Hostýnem, Okresním muzeem v Hodoníně atd.

¹⁸¹ V prosinci 1944 došlo ke změně názvu spolku na „Krajské muzeum v Napajedlech“.

¹⁸² V. CEKOTA a kol., *Napajedla...*, s. 173.

¹⁸³ Po celou dobu existence spolku byl jednatelem Vladislav Bachmánek.

¹⁸⁴ SOKA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 1, kart. 1.

¹⁸⁵ SOKA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 2, kart. 1.

¹⁸⁶ SOKA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 1, kart. 1.

¹⁸⁷ Zakládajícími členy byly Rolnická záložna v Napajedlech a Spořitelna města Napajedel. Zakládající členové spolku jednorázově věnovali 500 Kč.

¹⁸⁸ SOKA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 1, kart. 1.

Záznamy o počtu členů spolku nejsou úplné, neboť se nedochovala matrika členů. Zjištěné údaje vycházejí z jednatelešských zpráv, ovšem i ty se dochovaly pouze mezerovitě. Dostupné údaje o počtu členů spolku shrnuje tabulka 10.

Rok	Zakládající	Čestní	Přispívající	Činní	Celkem
1933	-	-	170 (147 místních a 23 přespolních)	-	-
1934	-	-	-	-	130
1935	-	-	147 (121 místních a 21 přespolních)	-	-
1938	-	-	-	-	148
1939	2	1	148	18	169
1940	-	-	163 (151 místních, 12 přespolních)	-	-
1942	-	-	-	-	152
1944	-	-	-	-	306
1945, 1946	-	-	244	-	-
1949	-	-	-	-	223
1952	-	-	-	-	170

Tabulka 10 SOkA Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 5, 13, kart. 1, 2.

Značný nárůst počtu členů lze pozorovat v roce 1944, kdy za členy spolku vstoupilo 132 zaměstnanců firmy Fatra, čímž se zvýšil počet přispívajících i činných členů. Zvýšil se rovněž počet zakládajících a čestných členů spolku, kterými byli Rolnická záložna v Napajedlech, Spořitelna města Napajedel, město Napajedla, firma Fatra, dále zakladatelé muzea a dlouholetí činovníci spolku: člen výboru Karel F. Jančík, kustod Václav Sova a pokladník, později místopředseda spolku, Emanuel Kozáček.¹⁸⁹ Členskou základnu tvořili především přispívající členové. V porovnání s počtem přispívajících členů, místních i z okolních obcí, byl počet činných členů velmi nízký.

Zájem o muzejní práci projevili příslušníci různých profesních skupin. Nejčastěji se členové spolku rekrutovali z řad učitelů a ředitelů škol, ale i starostů obcí a úředníků. Členem spolku byl i předseda Okresního soudu v Napajedlech Vratislav Knap, díky němuž mohly být v roce 1936 muzejní sbírky uloženy a vystavovány v budově okresního soudu (viz. níže). Dále se mezi členy muzejního spolku objevují obchodníci, rolníci, hostinští, zaměstnanci u železniční dráhy, tesaři, pekaři, mlynáři, řezníci, sodovkáři,

¹⁸⁹ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 4, kart. 1.

cukráři, knihkupci, zvěrolékaři, lékaři, zubaři, ale i advokáti, notáři atd.¹⁹⁰ Všichni činníci muzea byli funkcionáři spolku. Všichni měli svá zaměstnání a práci pro muzeum vykonávali ve svém volném čase bez jakékoli finanční odměny.¹⁹¹

Muzejní práci znesnadňovalo časté stěhování muzejních sbírek, neboť muzeum až do zániku Muzejního a archeologického spolku nezískalo vlastní budovu. Vlivem stěhování nebyly sbírky zpřístupňovány veřejnosti, navíc bylo stěhování sbírek nákladnou a náročnou záležitostí. Současně chyběly dostatečně velké prostory, které by umožnily instalaci všech sbírek současně. Veřejnosti tak byla zpřístupněna vždy jen část sbírek nebo byly sbírky instalovány v několika budovách ve městě současně.

Muzeum bylo otevřeno nejprve v prvním patře panské budovy č. 87 naproti radnice, kterou v roce 1925 koupila Spořitelna města Napajedel, ačkoliv sama sídlila v budově radnice. Zpočátku mělo muzeum k dispozici jednu velkou místnost, v roce 1935 již čtyři místnosti. Navíc zde nemuselo platit nájem. V roce 1935 Spořitelna města Napajedel oznámila muzeu svůj úmysl budovu zbourat a na jejím místě postavit budovu novou, a tak spolek hledal nové prostory pro instalaci sbírek.¹⁹²

Zástupci spolku se obrátili na městskou radu s žádostí, aby mohlo být muzeum umístěno v místnostech na radnici, které se uvolní poté, co se spořitelna přestěhuje do vlastní budovy, avšak městská rada žádosti nevyhověla.¹⁹³ Uvažovalo se rovněž o umístění muzea v budově zámku, ale ani to nebylo možné, neboť objekt v té době využívalo Ministerstvo národní obrany. Muzejní spolek se obrátil i na Rolnickou záložnu v Napajedlech a žádal o pronájem místnosti v dvorním traktu budovy Rolnické záložny k uložení sbírek s tím, že po dobu dočasného uložení zde by sbírky nebyly vystavovány.¹⁹⁴

Nakonec byly muzejní sbírky 1. února 1936 po dohodě s předsedou okresního soudu Vratislavem Knapem přestěhovány do druhého patra budovy okresního soudu č. 86.¹⁹⁵ Muzeum zde mělo k dispozici dvě místnosti. Muzejní sbírky byly pro veřejnost přístupné každou neděli dopoledne od 10 do 12 hodin, děti mohly sbírky navštěvovat

¹⁹⁰ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 4, kart. 1.

¹⁹¹ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 13, kart. 2.

¹⁹² SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 16, kart. 2.

¹⁹³ SOkA Zlín, f. AMN, inv. č. 394.

O uprázdněné místnosti na radnici měl zájem i Čtenářsko-vzdělávací spolek, který zde chtěl umístit veřejnou knihovnu.

¹⁹⁴ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 16, kart. 2.

¹⁹⁵ Kancelář jednatele spolku byla na radnici.

pouze hromadně v doprovodu učitelů, a to i ve všední dny po předchozí domluvě. Vzhledem k nedostatku místa byla část sbírek uskladněna v jedné či dvou suterénních místnostech budovy místní Újezdni školy. Sbírký zde uložené nebyly zpřístupňovány veřejnosti.

Vedení Muzejního a archeologického spolku usilovalo společně s dalšími místními spolky o výstavbu „Domu osvěty“, ve kterém doufalo nalézt trvalé prostory pro umístění muzejních sbírek. V roce 1935 bylo spolkovým výborem schváleno zřízení stavebního fondu na jeho výstavbu. Vypracování projektu bylo zadáno architektu Jiřímu Valahovi. Výstavba „Domu osvěty“ byla znemožněna neklidnou atmosférou konce 30. let a vypuknutím druhé světové války. Nové snahy o vybudování „Domu osvěty“ se objevily na konci války, k realizaci však nikdy nedošlo.

V době druhé světové války nastaly znovu potíže s umístěním sbírek. V roce 1941 dostalo muzeum výpověď z pronájmu místností v budově okresního soudu. Ministerstvo spravedlnosti výnosem z 9. ledna 1941 souhlasilo s ponecháním muzejních sbírek v místnostech č. 1 a č. 21 budovy soudu s podmínkou, že Muzejní spolek uhradí nájemné za dosavadní užívání místností, ačkoliv v roce 1936 při stěhování muzea do budovy soudu nebyly žádné platební podmínky stanoveny. Muzejní spolek v únoru 1941 zaplatil částku 400 K za dobu užívání místností od 1. března 1936 do 31. prosince 1939. Za rok 1940 zaplatil dalších 240 K. Požadované nájemné od roku 1941 ve výši 2 261 Kč ročně však nebyl spolek schopen platit.¹⁹⁶

Ke stěhování muzea došlo v zimě 1941/1942, kdy se muzeum přestěhovalo do prvního patra radnice.¹⁹⁷ Muzeum bylo nově otevřeno 23. května 1943.¹⁹⁸ V letech 1943–1944 byly sbírky pro veřejnost přístupné v letních měsících, a to každou neděli. Po vyhlášení totálního nasazení obyvatelstva bylo muzeum uzavřeno.¹⁹⁹

Otázka instalace muzejních sbírek se řešila i po válce. V srpnu 1945 spolek jednal s firmou Baťa a.s. o stěhování muzea do budovy zámku. Původně mělo muzeum přislíbeno osm místností. Spolek navíc obdržel příspěvek ve výši 2 500 Kčs. od Ministerstva školství na úpravu nových místností, stěhování a konzervaci sbírek.²⁰⁰ Smlouva o pronájmu nakonec podepsána nebyla, neboť mělo muzeum získat místo slíbených

¹⁹⁶ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 16, kart. 2.

¹⁹⁷ Současně získal spolek od městské rady subvenci 7 240 K na pořízení nových vitrín.

¹⁹⁸ SOkA Zlín, f. AMN, inv. č. 394.

¹⁹⁹ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 5, kart. 1.

²⁰⁰ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 9, kart. 1.

osmi pouze dvě místnosti.²⁰¹ Kromě toho bylo požadováno vysoké nájemné v částce 5 735 Kčs. ročně, přičemž v uvedené částce nebylo zahrnuto osvětlení, topení ani voda. Po dobu jednání o podobě nájemní smlouvy, které se protáhlo až do ledna 1946, nebyly sbírky zpřístupňovány veřejnosti, protože byly sbaleny a připraveny ke stěhování. Sbírký byly pro veřejnost znovu zpřístupněny na jaře 1946. Muzeum bylo otevřeno každou druhou neděli.²⁰²

Od roku 1945 usilovalo muzeum o získání dalších prostor, kde by mohly být muzejní sbírky vystaveny, neboť místnosti na radnici, které byly pro muzeum vyčleněny, neposkytovaly prostor pro instalaci všech sbírek. V roce 1948 byla část sbírek, konkrétně sbírka zbraní,²⁰³ předměty z doby Rakousko-Uherska a předměty připomínající odboj obou světových válek, vystavena ve třech místnostech v přízemí vily u Würzů č. 100 na Palackého náměstí. Sbírký byly přístupné veřejnosti. V roce 1950 se v Napajedlech projevil nedostatek bytů, a tak MNV vyzval Muzejní spolek, aby si našel jiné prostory pro umístění sbírek s odůvodněním, že „*umístění muzea v obývacích místnostech odporuje bytovému zákonu*“.²⁰⁴

1. ledna 1950 získal spolek od národního podniku Fatra jakožto majitele zámku do bezplatného užívání zámeckou kapli, kam byly uloženy církevní a cechovní sbírky. Muzeum spravovalo rovněž inventář kaple. Sbírký umístěné v zámecké kapli byly veřejnosti zpřístupněny vždy po schválení národním podnikem Fatra. V letech 1949–1950 tak byly muzejní sbírky instalovány ve třech různých budovách ve městě, a to na radnici, ve vile u Würzů a v zámecké kapli.

Sbírký Památníku odboje a sbírka zbraní (celkem 3 082 kusů) se z vily u Würzů nakonec přemístily do prvního patra „Obecnice“ č. 94. O přidělení místností rozhodl MNV v červenci 1951. Instalace sbírek na „Obecnici“ se protahovala, protože nebylo jasné, jestli zde sbírky budou moci být umístěny trvale. Spolek nadále sídlil v budově radnice č. 88, kde byl umístěn i zbytek sbírek, které však nebyly veřejnosti zpřístupňovány. Na jaře 1953 bylo muzeu přiděleno celé první patro „Obecnice“, a tak sem byly přestěhovány i sbírky umístěné dosud na radnici i církevní a cechovní sbírky ze zámecké

²⁰¹ Uvedené místnosti měly plochu 58, 06 m², zatímco na radnici mělo muzeum k dispozici výstavní plochu o velikosti 72, 30 m².

²⁰² SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 16, kart. 2.

²⁰³ Asi 500 kusů historických zbraní získaných od n.p. Fatra z inventáře zámku.

²⁰⁴ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 16, kart. 2.

ké kaple, která byla přestavována na byty. Všechny muzejní sbírky tak byly umístěny v jedné budově. Muzeum na „Obecnici“ bylo otevřeno 1. září 1953.²⁰⁵

Dohled nad všemi předměty uloženými v muzeu měli kustodi, kteří vedli záznamy o tom, kdy a jak se předměty do muzea dostaly, tzn. jména osob, od kterých byly předměty získány a místo, kde byly nalezeny. Kustody byli ředitel měšťanské školy Václav Sova, který měl na starosti sbírky historické, listinné a mincovní, a Amálie Kozáčková, manželka místopředsedy spolku, která se starala o sbírky národopisné. Sbírkou archeologických nálezů spravoval jednatel spolku Vladislav Bachmánek.

Oblast působnosti muzea se shodovala s hranicemi napajedelského soudního okresu. V muzeu byly uloženy především archeologické nálezy z různých období pravěku. Sami činovníci spolku podnikali archeologické výzkumy. Významnými archeologickými lokalitami byly Tresné u Žlutav a Machovsko u Sazovic, dále Chmelín u Kvítovic, Mezcestí a Hleděnov u Malenovic ad. Muzejní sbírky obsahovaly i listiny a jiné písemné prameny, které byly zájemcům předkládány ke studiu. Muzeum tak současně plnilo funkci archivu. Majetkem muzea byl z větší části i městský archiv.²⁰⁶

Kromě archeologických nálezů a písemných pramenů tvořily muzejní sbírky památky místních cechů z 18. a 19. století, zejména pokladnice, pečeti a razítka i různé další předměty. Dále byly obsahem sbírek předměty z doby první světové války včetně zbraní, rozsáhlá byla i sbírka mincí a papírových platidel. Muzejní sbírky obsahovaly i kuriozity jako například mušli z Floridy, oděv australských divochů či australskou zlatou rudu. Samostatnou kategorií tvořily ukázky místních krojů a lidového umění včetně výšivek, keramiky a kraslic. Další skupinu tvořily sbírky označované jako „*selská chalupa*“, které obsahovaly ukázky vybavení domácností v 18. a 19. století jako například hodiny; nástroje, které se používaly při šití jako kolovrat, přeslice, motovidlo; dále nádobí; menší kusy nábytku atd. Obsahem sbírek byly i obrazy, fotografie, mapy a plastiky, dále odznaky a medaile, které získali obyvatelé Napajedel ve válkách, pamětní medaile atd.²⁰⁷

O velikosti muzejních sbírek poskytují prameny jen útržkovité informace. V období od 17. května 1932 do 6. června 1933 obsahovaly pouze archeologické sbírky 195 předmětů. V roce 1933 se muzejní sbírky rozšířily o inventář napajedelského zámku,

²⁰⁵ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 16, kart. 2.

²⁰⁶ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 3, kart. 1.

²⁰⁷ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 13, kart. 2.

kteřý muzeum získalo v soudní dražbě. Na konci roku 1935 čítaly archeologické sbírky 229 předmětů.²⁰⁸ Zpráva kustoda za rok 1938 uvádí, že muzejní sbírky obsahovaly celkem 2 243 předmětů. V roce 1940 uvádí Muzejní a archeologický spolek v odpovědi na dotazník pro Dr. Skutila, který připravoval pro Zemský úřad v Brně přehled moravského muzejnictví, že sbírky napajedelského muzea obsahují již 4 093 předmětů.²⁰⁹ Po válce byl založen a instalován Památník odboje první i druhé světové války, který obsahoval více než 2 000 předmětů. V letech 1950 a 1951 bylo ve stálé expozici vystavováno 1 500 předmětů.²¹⁰ V roce 1953 byly muzejní sbírky obohaceny o inventář zámecké kaple.²¹¹

Muzeum získávalo předměty jednak vlastními archeologickými pracemi, dále skupováním historicky významných předmětů,²¹² výpůjčkou ze sbírek místních i okolních škol,²¹³ muzeí, archivů, knihoven i obcí,²¹⁴ průzkumem historických budov, prohledáním obecních i soukromých archivů, vypisováním listin a důležitých rukopisů. V neposlední řadě se jednalo o předměty, které byly do muzea darovány jednotlivci i korporacemi.²¹⁵

Řada předmětů se našla díky aktivitě místních obyvatel. Lidé našli různé předměty při pracích na zahradě, vykopávání studní apod. Nálezci pak informovali muzejní spolek. K nálezům historicky cenných předmětů docházelo i při velkých stavebních projektech. Například v červenci 1938 objevili dělníci při překládání silnice z levé na pravou stranu železniční tratě kosti mamutů. Činovníci spolku pak na místě provedli ochranné a zabezpečovací práce.²¹⁶

Ukazatelem zájmu veřejnosti o muzejní činnost je návštěvnost muzea, kterou však nelze podrobně sledovat, neboť se nedochovala návštěvní kniha. Údaje o návštěvnosti muzea podává pouze odpověď na výše uvedený dotazník pro Dr. Skutila,

²⁰⁸ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 5, kart. 1.

²⁰⁹ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 13, kart. 2.

²¹⁰ *Tamtéž.*

²¹¹ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 15, kart. 2.

²¹² Získávání předmětů pro muzeum bylo prací jednatele muzejního spolku.

²¹³ Muzeum se opíralo o výnos ze 17. května 1888 vydaný Ministerstvem osvěty a školství, podle kterého neměly být archeologické nálezy uchovávány ve školních sbírkách, ale v příslušném muzeu.

²¹⁴ Předměty většinou zůstávaly majetkem původního vlastníka (darovatele), napajedelskému muzeu byly pouze zapůjčeny (bezplatně nebo za určitý finanční obnos).

²¹⁵ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 1, kart. 1.

SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 14, kart. 2.

²¹⁶ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 4, kart. 1.

který obsahuje počty návštěvníků muzea od roku 1932 do roku 1939. Zjištěné údaje o počtu návštěvníků muzea zobrazuje tabulka 11.

Rok	Počet škol	Počet žáků	Počet jiných osob	Celkem
1932	3	143	112	257
1933	4	151	124	275
1934	3	137	113	250
1935	5	174	138	312
1936	4	152	85	237
1937	6	181	109	290
1938	7	193	63	256
1939	6	238	59	297
1945 a 1946			196	
1950				400

Tabulka 11 SOkA Zlín, Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 13, kart. 2.

Nejvyšší návštěvnost, tj. 312 návštěvníků, byla zaznamenána v roce 1935, nejnižší v roce 1936, kdy počet návštěvníků muzea klesl pravděpodobně vlivem stěhování muzea z panské budovy č. 87 do sousední budovy okresního soudu č. 86. Při posuzování návštěvnosti muzea je nutné brát v úvahu, jak často bylo muzeum v daném roce otevřeno. Například v období od 17. května 1932 do 6. června 1933 bylo muzeum otevřeno pouze čtyři dny. V období od 6. června 1933 do 28. května 1934 bylo muzeum pro veřejnost otevřeno tři dny, nepočítaje bezplatné otevření muzea pro školy.²¹⁷ V letech 1932–1934 tak činila průměrná denní návštěvnost muzea 195–261 lidí. Častěji byly muzejní sbírky zpřístupněny v roce 1936, kdy bylo muzeum pro veřejnost otevřeno celkem dvanáctkrát, ačkoliv se v uvedeném roce muzeum stěhovalo do budovy okresního soudu. Navzdory častějšímu zpřístupnění muzejních sbírek veřejnosti však počet návštěvníků muzea v uvedeném roce značně poklesl. Muzeum navštívilo pouze 237 návštěvníků, tj. průměrně 20 osob denně.

Vysoká návštěvnost muzea byla zaznamenána v době druhé světové války, přičemž muzeum bylo ve 40. letech otevřeno častěji než ve 30. letech. V letech 1943

²¹⁷ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 3, kart. 1.

a 1944 bylo muzeum otevřeno osmnáctkrát za rok, průměrná návštěvnost činila 16 lidí. Muzeum tak mohlo navštívit okolo 288 návštěvníků za rok. V letech 1945 a 1946 klesl počet návštěvníků na 196 při stejném počtu dní, kdy bylo muzeum otevřeno. Pokles návštěvníků lze jistě přičítat atmosféře konce druhé světové války. Vzhledem k tomu, že muzeum bylo po vyhlášení totálního nasazení v druhé polovině roku 1944 uzavřeno a po válce bylo znovu otevřeno až na jaře 1946, je počet návštěvníků obdivuhodný.²¹⁸

Rozvoj muzejní činnosti závisel na výši finančních prostředků. Muzeum bylo udržováno z členských příspěvků, darů místních peněžních ústavů i soukromých podniků²¹⁹ a obecních i státních subvencí. Na činnost spolku nepravidelně přispívalo město Napajedla. Například v letech 1946 a 1947 získal spolek subvenci od MNV ve výši 1 000 Kčs.²²⁰ Mezi státní subvence patřila finanční podpora z kulturního fondu Okresního úřadu v Uherském Hradišti a Ministerstva školství a národní osvěty.²²¹

Dalším zdrojem finančních prostředků bylo vstupné do muzea. V období po druhé světové válce měly školy do muzea vstup zdarma, děti platily 50 h, dospělí 1–5 Kčs.²²² Výtěžek ze vstupného putoval do stavebního fondu muzejního spolku, ve kterém spolek shromažďoval finanční prostředky na stavbu vlastní budovy.

Nelze opomenout i výdaje, které představovalo především zakupování předmětů pro muzeum. Další výdaje byly spojené s placením nájemného, neboť muzeum nemělo vlastní budovu. V panské budově č. 87 sídlilo muzeum zdarma, rovněž při stěhování muzea do sousední budovy okresního soudu č. 86 nebyly stanoveny žádné platební podmínky. V roce 1941 však bylo po muzejním spolku zpětně požadováno nájemné (viz. výše). Ve vile u Würzů, kam byla v roce 1948 přemístěna sbírka zbraní a Památník odboje, platilo muzeum za pronájem tří místností 250 Kčs. měsíčně. Současně byly sbírky vystaveny i na radnici, kde spolek nájemné neplatil.²²³ Zámecká kaple, kterou spolek užíval v letech 1951–1953, byla rovněž užívána bezplatně.²²⁴ K nájemnému je třeba připočítat náklady na elektřinu a topení, úklid a různé opravy. Na „Obecnici“ muzeum nájem neplatilo, neboť budova patřila MNV. V rozpočtu na rok 1954 však byla

²¹⁸ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 13, kart. 2.

²¹⁹ Například v roce 1943 obdržel spolek dar ve výši 2 000 K od firmy Fatra.

²²⁰ Uvedená částka plně pokryla nájemné, které v roce 1947 činilo 800 Kčs.

²²¹ SOkA, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 5, kart. 1.

V roce 1943 poskytlo Ministerstvo školství dotaci 5 000 K na získání lidových krojů pro muzeum. Dalších 2 500 K ministerstvo poskytlo v témže roce na činnost muzejního spolku.

²²² V jednotlivých letech se výše vstupného pro dospělé lišila.

²²³ SOkA, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 10, kart. 1.

²²⁴ SOkA, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 15, kart. 2.

vyhrazena částka 600 Kčs. na údržbu domu. Další položku ve výdajích tvořily přípravy na konzervaci sbírek a nástroje pro dílnu, poštovné a cestovné. Ze spolkového jmění byly hrazeny i různé muzejní kurzy pro členy spolku. Muzeum rovněž platilo daň z majetku a majetkového přírůstku.²²⁵

V roce 1954 se na základě reorganizace sítě muzeí stalo napajedelské muzeum pobočkou Krajského muzea v Gottwaldově, což vedlo k likvidaci spolku. Zájem o muzejní činnost v Napajedlech nadále reprezentoval „Vlastivědný kroužek přátel muzea“, který se ustavil 8. září 1954. Vstoupilo do něj devět občanů, šest z nich bylo dřívějšími pracovníky muzea. Účelem „Vlastivědného kroužku“ bylo spravovat dosavadní sbírky muzea a rozšiřovat je.²²⁶ „*Inventář z městského muzea v Napajedlích převzalo v r. 1964 Oblastní muzeum v Gottwaldově, část inventáře převzal v r. 1963 pracovník okr. muzea v Kroměříži*“.²²⁷

Ačkoli bylo založení napajedelského muzea zásluhou muzejní komise, která vznikla při obecním zastupitelstvu v roce 1925, měl Muzejní a archeologický spolek nepopíratelnou zásluhu na rozvoji muzejní činnosti v Napajedlech. Muzejní práce byla omezována nedostatkem prostor pro vystavování exponátů. Muzejní spolek po celou dobu své existence usiloval o získání vhodných a dostatečně velkých prostor pro trvalé umístění muzejních sbírek, což se podařilo až v roce 1953, kdy byly všechny sbírky umístěny v budově „Obecnice“. Do té doby bylo umístění sbírek vždy jen dočasné, sbírky byly dokonce umístěny v několika budovách ve městě současně. Plán na výstavbu vlastní budovy nebyl realizován. Hlavním ukazatelem zájmu veřejnosti o činnost muzejního spolku je návštěvnost muzea. Přestože muzeum nebylo otevřeno pravidelně, ale jen několikrát do roka, bylo ve 30. letech zaznamenáno ročně 250–312 návštěvníků. Vysoká návštěvnost byla zaznamenána i v době druhé světové války. V roce 1950 uvádí prameny dokonce 400 návštěvníků. Dalším ukazatelem zájmu o muzejní práci je počet členů spolku, který se pohyboval mezi 130–306 členy. Rozvoji muzejní činnosti napomáhala značná finanční podpora ze strany státu, především skrze kulturní fond při Okresním úřadu v Uherském Hradišti.

²²⁵ 15. května 1946 zaslal muzejní spolek Ministerstvu financí v Praze a Berní správě v Uherském Hradišti žádost o osvobození z uvedené daně s odůvodněním, že činnost spolku není výdělečná. (SOkA, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 10, kart. 1.).

²²⁶ SOkA Zlín, f. Muzejní a archeologický spolek, inv. č. 4, kart. 1.

²²⁷ V. ŠTROBLÍK, *Sdružený inventář...*, s. 42.

6. Kulturní činnost Sokola

TJ Sokol byla v Napajedlech založena v roce 1892. Napajedelská jednota byla zařazena do jižního okrsku, který byl nazýván Župa Komenského. Spolek sídlil nejprve na „Obecnici“. 20. dubna 1911 bylo započato se stavbou sokolovny, která byla vystavěna na pozemku pod radnicí a byla slavnostně otevřena 8. října téhož roku.²²⁸ TJ Sokol se tak jako jedinému ze spolků, které jsou tématem práce, podařilo vystavět vlastní budovu. Na sokolovně sídlil do roku 1929 i Spolek divadelních ochotníků.

Prameny dokumentující kulturní činnost TJ Sokol v Napajedlech poskytují jen mezerovité informace. Přesto si lze utvořit obrázek o rozmanitosti kulturních a společenských aktivit, kterým se TJ Sokol věnovala. V roce 1892, kdy byla TJ Sokol v Napajedlech založena, zajišťovaly kulturní a společenské vyžití ve městě i Čtenářsko-zábavní spolek a Spolek divadelních ochotníků, který se ustavil jen o rok dříve, avšak teprve v roce 1896 se ochotnické divadlo dočkalo větší přízně obecního. Čtenářský spolek se od roku 1908 zaměřil na pořádání přednášek a spravování veřejné knihovny a čítárny, Spolek divadelních ochotníků zanikl v roce 1929, a tak TJ Sokol zůstala jediným spolkem podílejícím se na kulturním a společenském životě města. Činnosti TJ Sokol konkurovala pouze TJ Orel a Dělnická tělocvičná jednota (dále jen DTJ), založená v roce 1920.

V porovnání s jinými napajedelskými spolky věnujícími se kulturní činnosti, nabízela TJ Sokol nejširší spektrum kulturního a společenského vyžití. Kromě různých druhů zábav a jiných společenských akcí pořádaných zábavním výborem vznikly i samostatné výbory pěvecký a hudební, které kromě účinkování na akcích pořádaných zábavním výborem pořádaly i samostatné koncerty. Velký úspěch zaznamenalo loutkové divadlo pro děti, které se začalo hrát již před první světovou válkou a během války představovalo téměř jediný zdroj příjmů jednoty.²²⁹ Největší zásluhou TJ Sokol na rozvoji kulturního a společenského života ve městě bylo zřízení kina v roce 1921. TJ Sokol se tak stala průkopníkem kinematografie v Napajedlech. Návštěva kina se záhy stala

²²⁸ SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 1, kart. 1. Částku 10 000 K darovala na stavbu sokolovny obec s podmínkou, že sokolovnu budou moci využívat i místní školy.

²²⁹ V. ŠTROBLÍK, *Sdružený inventář...*, s. 21.

oblíbeným způsobem kulturního vyžití místního obyvatelstva, což dokládají počty filmových projekcí i příjmy kina.

Na začátku 30. let došlo v některých oblastech kulturní činnosti Sokola k úpadku. Rozpadl se ženský pěvecký sbor a klesla návštěvnost kina, neboť v okolních městech již vznikala kina ozvučená. Napajedelské kino bylo přeměněno na ozvučené v roce 1934, čímž se jeho návštěvnost opět zvýšila. Od roku 1935 ustala činnost loutkářského výboru, neboť místnost, kterou užíval, sloužila po dobu rekonstrukce místní školy jako učebna.

Po zániku Spolku divadelních ochotníků představoval dramatický odbor Sokola, který se ustavil o rok dříve, jediného představitele divadelní činnosti v Napajedlech. Výjimkou byly opět jen TJ Orel a DTJ, které se divadelní činnosti rovněž věnovaly. Lze tedy konstatovat, že od 30. let 20. století zajišťovaly veškeré kulturní a společenské vyžití místního obyvatelstva právě tělocvičné jednoty.

Od roku 1938 činnost TJ Sokol upadala vlivem politických událostí. Sokolovna byla obsazena vojskem. Na jaře 1941 byla činnost Sokola úředně zakázána. Sokolského kina využívala okupační správa k promítání propagandistických filmů, po válce byla kina dekretem prezidenta republiky č. 50/1945 Sb. postátněna.

Správní výbor TJ Sokol se po válce sešel poprvé 14. května 1945, aby převzal zpět budovu sokolovny. 15. září téhož roku se v Praze konal sjezd všech sokolských jednot, na které bylo dojednáno sjednocení všech organizací v novou celonárodní organizaci „Tělovýchovný svaz Sokol“, jehož činnost by byla omezena výhradně na činnost tělocvičnou. V praxi však sjednocování jednot vázlo a nakonec k jeho realizaci nedošlo.²³⁰

Z divadelního výboru TJ Sokol v Napajedlech se v roce 1946 utvořil samostatný „Spolek divadelních ochotníků Vojan“ a členové pěveckého sboru TJ Sokol přistoupili za členy pěveckého sboru, který se ustavil 8. července 1945 při Čtenářsko-vzdělávacím spolku.²³¹ Pěvecký sbor zanikl v roce 1948 současně s likvidací Čtenářského spolku. V roce 1949 skončila samostatná činnost TJ Sokol, která byla sloučena s TJ Sokol Fatra a TJ Sokol Motor-Union, pod vedením TJ Sokol Fatra. Samostatná činnost TJ Sokol byla obnovena až v roce 1991.²³²

²³⁰ SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 1, kart. 1.

²³¹ SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 45, kart. 29.

²³² V. CEKOTA a kol., *Napajedla...*, s. 178.

Další část textu pojednává o činnosti jednotlivých výborů představujících kulturní a společenskou činnost TJ Sokol, tj. zábavního výboru, pěveckého výboru, hudebního výboru, loutkářského výboru, výboru zajišťujícího provozování kina a dramatického výboru.²³³ O činnosti jednotlivých výborů podávají prameny jen mezerovité informace. Nejcenějším pramenem je spolková kronika, která poskytuje základní přehled o činnosti TJ Sokol v jednotlivých letech.

V roce 1902 vznikl samostatný zábavní výbor, který měl na starosti organizování zábav a jiných společenských akcí pro své členy i pro veřejnost, ačkoliv se TJ Sokol věnovala pořádání kulturních a společenských akcí již od svého ustavení v roce 1892.²³⁴ Oblibě se těšily zejména sokolské šibřinky, v podstatě maškarní bály, kterých se mohli účastnit jen členové Sokola a jejich rodiny. „*Šibřinky se konaly všude, kde vznikaly sokolské jednoty*“.²³⁵ Stanoveno bylo vždy ústřední téma šibřinek, například v roce 1873 byl námětem šibřinek cirkus, dalšími tématy byly světová výstava, selská svatba, Olymp a jeho bohové, cesta kolem světa, Praha při měsíčku, zahrada, dětský svět atd.²³⁶ TJ Sokol v Napajedlech uspořádala první šibřinky 3. února 1895 na „Obecnici“.²³⁷ K přípravě šibřinek byl zvolen tzv. šibřinkový výbor, který spadl pod zábavní výbor. Činnost šibřinkového výboru spočívala v zajištění pozvánek, výzdoby, hudby, sálu a především masek. Šibřinkový výbor byl tak dále rozdělen na výbory zvací, dekorační, pořadatelský a choreografický. Součástí bálu byl zahajovací průvod a několik tanečních vystoupení. Příprava šibřinek začala vždy několik měsíců předem.²³⁸ Tématem druhých šibřinek, které se konaly 5. února 1899, byla „Cesta kolem světa“. Další šibřinky, tentokrát na téma „V říši květeny“, byly uspořádány až po 25 letech, tedy 9. února 1924. O dva roky později byly uspořádány šibřinky na téma „Z pohádky do pohádky“. Další šibřinky jsou zmiňovány až v roce 1935. 4. února 1939 byly uspořádány šibřinky na téma „Pod kvetoucí sakurou“.²³⁹ V rámci kulturního programu pořádal zábavní výbor Sokola dále hodové zábavy, plesy, taneční věnečky, merendy, mikulášské a silvestrovské zábavy, sousedské zábavy, stavění máje, dětské dny, karnevaly, „vinobraní“,

²³³ V rámci TJ Sokol Napajedla byly zřízeny i další samostatné výbory: cvičitelský, jízdní, vzdělávací, ženský, stavební, sociální, „Družstvo pro stavbu tělocvičny“ a obleková komise. TJ Sokol spravovala i vlastní knihovnu.

²³⁴ V. ŠTROBLÍK, *Sdružený inventář...*, s. 21.

²³⁵ P. VOŠAHLÍKOVÁ, *Jak se žilo za časů...*, s. 239.

²³⁶ *Tamtéž*, s. 240.

²³⁷ Šibřinky byly vždy spojeny s obdobím masopustu.

²³⁸ SOKA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 39, kart. 29.

²³⁹ SOKA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 1, kart. 1.

taneční hodiny, různé večírky atd.²⁴⁰ V roce 1932 byly jako nový podnik pořádány sokolské hody.²⁴¹ Poslední v pramenech doložená schůze zábavního výboru se uskutečnila v únoru 1939. O jeho další činnosti neposkytují prameny žádné informace.

Další oblast kulturní činnosti Sokola představovala činnost pěveckého výboru. Nejprve byl roce 1909 zřízen smíšený pěvecký sbor, do něhož se přihlásilo 20 žen a 16 mužů. Prvním sbormistrem se stal JUDr. J. Hausmann, kterého v následujícím roce vystřídal E. Šamánek. V roce 1911 vznikl samostatný mužský pěvecký sbor, který řídil J. Bébar. V uvedeném roce čítal mužský sbor 22 členů, smíšený sbor měl 30 členů, z toho 16 žen a 14 mužů. Pěvecký výbor vystupoval na všech akcích pořádaných TJ Sokol včetně župních cvičení, zpíval i při pohřbech zesnulých členů spolku a pořádal též samostatné koncerty. Ve 20. letech došlo k rozdělení na mužský a ženský pěvecký sbor. V roce 1925 čítal mužský sbor 40 členů a ženský sbor 36 členek. Předsedou pěveckého výboru byl Ladislav Sotorník a sbormistrem Petr Götz. V následujícím roce počet členů obou sborů ještě vzrostl. Mužský sbor měl 50 členů, v ženském sboru zpívalo 45 žen. Naopak pokles členů je zaznamenán v roce 1929, kdy bylo členy obou sborů 32 mužů a 24 žen. Na počátku 30. let se ženský odbor dostal do existenčních potíží vlivem nedostatečné účasti jeho členek na zkouškách. V roce 1932, tj. v roce 40. výročí založení TJ Sokol v Napajedlech, ženský pěvecký sbor zanikl. Mužský sbor čítal pouze 15 členů průměrného věku 42 let. Úkolem pro následující období bylo především „omlazení“ sboru. V roce 1933 měl mužský sbor 15–20 účinkujících. V roce 1934 vstoupil dirigent Petr Götz do TJ Orel a jeho nástupcem ve funkci se stal Antonín Řihák. Činnost pěveckého sboru ovlivnily politické události konce 30. let. V roce 1938 se sbor již nescházel pravidelně a vystupoval pouze příležitostně, v roce 1939 nevykazoval žádnou činnost. K obnovení činnosti došlo již v roce 1940.²⁴²

Pěvecký sbor TJ pravděpodobně během druhé světové války zanikl, neboť po válce vstoupili členové TJ Sokol do mužského pěveckého sboru, který se ustavil v rámci Čtenářsko-vzdělávacího spolku. Pěvecký sbor čítal 32 členů. Sbormistrem se stal profesor Obchodní akademie v Uherském Hradišti pan Kašík. V roce 1948 byl ustaven i ženský pěvecký sbor, do kterého vstoupilo 34 žen. Vedla jej paní Kašíková, manželka sbormistra mužského sboru. Účinkování v pěveckém sboru se však netěšilo

²⁴⁰ V. CEKOTA a kol., *Napajedla...*, s. 176.

²⁴¹ SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 1, kart. 1.

²⁴² SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 1, kart. 1.

velkému zájmu jeho členek, protože zkoušky navštěvovalo průměrně jen 15–18 členek. Pěvecký výbor vznikl i při TJ Sokol Fatra Napajedla. Jednalo se o mužský pěvecký sbor jehož první veřejné vystoupení se konalo 19. května 1944.²⁴³ Mužský i ženský pěvecký sbor při Čtenářsko-vzdělávacím spolku zanikl v roce 1948, neboť v uvedeném roce došlo v důsledku vydání zákona č. 194 „o veřejných knihovnách“ k likvidaci Čtenářsko-vzdělávacího spolku. TJ Sokol byla o rok později sloučena s TJ Sokol Fatra Napajedla a TJ Sokol Motor-Union.

Hudební činnost TJ Sokol je v pramenech poprvé zmiňována již v roce 1912, ustavení samostatného výboru však spolková kronika uvádí až v roce 1919. Hudební výbor Sokola představoval smyčcový orchestr, který účinkoval o přestávkách při představeních Spolku divadelních ochotníků, při zábavách a dalších akcích pořádaných zábavním výborem TJ Sokol, ale pořádal i samostatné koncerty.²⁴⁴ V létě 1921 vznikl i trubačský sbor, který měl zpočátku osm členů. V roce 1925 se do něj přihlásilo již 14 členů. TJ Sokol poskytovala sokolské mládeži zdarma výuku hry na žesťové nástroje pod podmínkou, že se po vyučení stanou členy trubačského sboru. Hodiny probíhaly denně od pondělí do soboty od 7 do 8 hodin večer, na každou hodinu byli zapsáni 2–3 žáci.²⁴⁵ V letech 1925–1929 měl hudební orchestr okolo 23 až 24 členů. Dirigentem byl továrník Jaroslav Pařík, předsedou hudebního výboru obuvník Josef Dobeš. Činnost hudebního výboru pokračovala i ve 30. letech. V roce 1934 měl orchestr již 29 členů a uspořádáno bylo celkem dvanáct veřejných vystoupení. O rok později měl hudební výbor dokonce šestnáct veřejných vystoupení. V roce 1936 čítal hudební výbor 35 členů, v roce 1937 pouze 28 členů.²⁴⁶ O další činnosti hudebního výboru neposkytují prameny žádné informace. V roce 1948 došlo k pokusu o zřízení nového hudebního výboru, avšak již v následujícím roce samostatná činnost TJ Sokol zanikla.

V roce 1922 byl založen samostatný loutkářský výbor, ačkoliv se loutkové divadlo v rámci kulturní činnosti TJ Sokol hrálo již dříve. Loutková představení pro děti se konala vždy v neděli. Během první světové války, i po roce 1918, bylo provozování loutkového divadla významným zdrojem příjmů TJ Sokol, neboť se loutková předsta-

²⁴³ SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 45, kart. 29.

²⁴⁴ První samostatný koncert hudebního výboru se uskutečnil 19. června 1919, další pak 21. března 1920 a 28. května 1922. V létě 1924 uspořádal hudební výbor čtyři samostatné večerní koncerty. (SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 17, kart. 17.)

²⁴⁵ SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 45, kart. 29.

²⁴⁶ SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 1, kart. 1.

vení těšila velké přízni obecnstva. Například v roce 1926 přinesla čistý výtěžek 393 Kč. Vzhledem k tomu, že vstupné na představení činilo 50 h, navštívilo loutková představení v uvedeném roce více než 750 lidí. Počet odehraných představení se ve 20. letech pohyboval okolo 12–14 představení za rok. Do roku 1930 činil čistý výtěžek ze vstupného na loutková představení více než 600 Kč. V roce 1931 bylo odehráno pět představení, při kterých se na vstupném vybralo 246, 25 Kč. V následujícím roce byly odehrány jen dvě představení, v zimním období roku 1933 bylo odehráno 9 představení.²⁴⁷ V roce 1934 obliba loutkového divadla značně upadla. Odehrána byla jen tři představení s výtěžkem 88, 50 Kč. Příčinu je možné spatřovat ve zřízení ozvučeného kina. Právě od roku 1934 se totiž v kině Sokola začaly promítat ozvučené filmy, což značně zvýšilo návštěvnost filmových představení. Od roku 1935 nevykazoval loutkářský výbor žádnou činnost, protože místnost, kterou užíval, musela TJ Sokol pronajmout obci. Do doby, než byla postavena nová budova školy, sloužila tato místnost jako učebna. Loutkářský výbor obnovil svou činnost v roce 1938, kdy odehrál dvanáct představení, o které projevila veřejnost velký zájem. Hlediště bylo vždy plné. Loutkářský výbor fungoval do 15. března 1939, kdy byla jeho činnost přerušena a obnovena byla až po válce.²⁴⁸

V roce 1921 zřídila TJ Sokol vlastní kino a stala se tak průkopníkem kinematografie v Napajedlech. Filmy byly promítány pouze o nedělích s výjimkou letních měsíců, tj. od července do září. Samostatný „*kinoodbor*“ byl ustaven v roce 1925. V roce 1927 vyvstaly kinu problémy v souvislosti s novou elektrifikací Napajedel, kdy byl zaveden střídavý proud. Bylo nutno zakoupit usměrňovač proudu vyrábějící stejnosměrný proud a elektrickou lampu, díky které se mohlo šetřit elektrickým proudem.²⁴⁹ Filmová projekce představovala od té doby nejintenzivnější oblast kulturní činnosti TJ Sokol. V roce 1929 bylo promítnuto 64 filmů. Veškerý zisk z filmových představení byl ukládán do stavebního fondu, z něhož měla být zaplácena plánovaná přístavba sokolovny, která byla provedena v roce 1934. V roce 1932 bylo promítnuto 45 filmů, byla však zaznamenána nižší návštěvnost. V roce 1933 se uskutečnilo 39 filmových projekcí. Návštěvnost kina nadále klesala a uvažovalo se dokonce o uzavření kina. Jedinou možnos-

²⁴⁷ Při některých představeních odehraných v roce 1933 nebylo vybíráno žádné vstupné. Přesto výtěžek činil téměř 250 Kč.

²⁴⁸ SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 1, kart. 1.

²⁴⁹ Celkové výdaje v částce 8 105 Kč představovaly téměř celý roční výtěžek z promítání.

tí, jak návštěvnost znovu zvýšit, bylo přeměnit kino na ozvučené. První ozvučený film „Píseň pro tebe“ byl promítán 17. února 1934. Hlediště bylo vyprodáno. Celkem bylo v roce 1934 odehráno 56 ozvučených filmů, z toho 13 českých. Zřízení zvukového kina opět zvýšilo návštěvnost filmových projekcí. Zvýšil se i počet promítaných filmů. V roce 1935 bylo promítáno 99 filmů pro dospělé a 5 filmů pro školy. V roce 1936 se uskutečnilo celkem 125 filmových projekcí, z toho 11 pro školy. Promítáno bylo o sobotách a nedělích. Návštěvnost byla rekordní, čemuž odpovídal i výtěžek ze vstupného. V roce 1937 tak mohl být pořízen nový projektor značky Philips v hodnotě 42 000 Kč. Počet filmových projekcí rostl i nadále. V roce 1938 se konalo 165 filmových představení, v roce 1939 dokonce 179. Příjem kina v uvedeném roce činil 72 484 Kč. Promítáno bylo i za války. Například v roce 1940 bylo uskutečněno 192 projekcí. „Každé představení bylo doplněno zvukovým týdeníkem „Aktualita“, vyličující většinou úseky z vítězného postupu německého vojska Evropou“.²⁵⁰ Plakáty i titulky filmů musely být dvojjazyčné. Kino zůstalo v provozu po celou dobu války. Po válce byla kina dekretem prezidenta republiky č. 50/1945 Sb. postátněna.

V roce 1928 se po rozpuštění Spolku divadelních ochotníků ustavil dramatický výbor TJ Sokol. Prameny informují o počtu odehraných divadelních představeních. V roce 1929 sehrál dramatický výbor Sokola osm představení, v roce 1930 odehrál šest divadelních představení, které přinesly zisk 3 466, 30 Kč. V roce 1931 uspořádal výbor pět celovečerních představení a účinkoval na mikulášské a silvestrovské zábavě pořádaných zábavním výborem. Čistý zisk ze všech akcí činil 2 311, 75 Kč. V roce 1932 byla odehrána jen tři celovečerní představení. Pokles divadelní činnosti byl způsoben konkencí v podobě ozvučených kin, která začala fungovat v okolních městech. Navíc došlo ke značnému úbytku členů vlivem jejich úmrtí. V roce 1934 došlo k oživení činnosti dramatického výboru. Zaznamenáno bylo jedenáct veřejných vystoupení. Mimo jiné byla u příležitosti oslav založení samostatného Československa sehrána hra „Fidlovačka“, která byla opakována celkem třikrát a stala se v uvedeném roce nejoblíbenější a nejvýnosnější hrou. V roce 1935 měl dramatický odbor třináctkrát vystoupení, a to nejen v Napajedlech, ale i v blízkých Malenovicích. V roce 1936 divadelní činnost značně poklesla, výbor odehrál pouze čtyři představení. V roce 1938 byla odehrána ještě tři představení. Plánované představení „Naši furianti“, které mělo být odehráno 28. říj-

²⁵⁰ SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 1, kart. 1.

na, muselo být kvůli mobilizaci odloženo. Činnost dramatického odboru pokračovala i na počátku války do jara 1941, kdy byla činnost Sokola úředně zakázána.²⁵¹

²⁵¹ SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 1, kart. 1.

Závěr

Cílem práce bylo analyzovat činnost napajedelských kulturních spolků, konkrétně Čtenářsko-vzdělávacího spolku, Pěvecko-hudebního spolku, Spolku divadelních ochotníků, Muzejního a archeologického spolku a kulturní činnost Tělocvičné jednoty Sokol a na základě sledovaných ukazatelů zjistit, jakým způsobem a do jaké míry se uvedené spolky podílely na rozvoji kulturního a společenského života města ve 2. polovině 19. století a v 1. polovině 20. století.

Jako indikátor významu spolku byl u všech spolků sledován počet jeho členů. V případě Pěvecko-hudebního spolku se z tohoto ohledu nepodařilo cíl práce naplnit, neboť dostupné prameny údaje o počtu členů spolku neuvádějí. Rovněž v případě jednotlivých výborů TJ Sokol, jejichž činností se práce zabývala, a Muzejního a archeologického spolku nejsou data o počtu členů kontinuální. Ukazatelem významu spolku je i délka jeho činnosti, která je srovnána níže.

Cílem práce bylo zjistit, jaký vliv měly jednotlivé spolky na rozvoj kulturního a společenského života ve městě. V souvislosti s dosažením stanoveného cíle byla analyzována náplň a intenzita činnosti jednotlivých spolků. Z hlediska analýzy činnosti jednotlivých spolků byl cíl práce naplněn. Čtenářský spolek do roku 1908 usiloval o rozvoj společenského života v Napajedlech pořádáním různých druhů zábav a jiných akcí. Ačkoliv spolek po roce 1908 na zábavní činnost rezignoval, měl nadále nezastupitelnou roli ve vzdělání místního obyvatelstva, neboť jako jediný ze spolků provozoval veřejnou knihovnu a od roku 1905 i čítárnu. Činnost Spolku divadelních ochotníků byla zaměřena na činnost divadelní. Intenzita činnosti byla sledována na základě počtu odehraných představení za rok i souhrnného počtu představení odehraných za celou dobu existence spolku. V případě Muzejního a archeologického spolku by bylo indikátorem intenzity činnosti rozšiřování muzejních sbírek, avšak konkrétní údaje o velikosti sbírek nejsou v pramenech zaznamenány pravidelně. Práce tak uvádí jen několik údajů o velikosti sbírek, dále přibližuje obsah muzejních sbírek a způsob jakým byly tyto předměty pro muzeum získávány. Nejširší spektrum aktivit zastřešovala TJ Sokol. Mezi kulturní aktivity TJ Sokol patřila činnost hudební a pěvecká, dále činnost zábavní, tj. pořádání různých druhů zábav, přičemž specifickým druhem zábavy byly maškarní bály zvané „šibřinky“. Dále lze mezi kulturní aktivity Sokola zahrnout provozování kina, pořádání

loutkových představení pro děti a po roce 1929 i činnost divadelní. V případě TJ Sokol nelze intenzitu jednotlivých druhů činnosti, například počet veřejných vystoupení, podrobně sledovat, neboť prameny poskytují o činnosti jednotlivých výborů jen mezerovité informace.

Hlavním ukazatelem vlivu spolku na dění ve městě je pak zájem veřejnosti o činnost spolku. V případě Čtenářského spolku byl sledován počet čtenářů registrovaných v knihovně, kterou spolek spravoval, počet výpůjček a návštěvnost čítárny. Ačkoliv jsou uvedené údaje sledovány více méně kontinuálně, nepodávají skutečný obraz zájmu veřejnosti o půjčování knih, neboť si lidé půjčovali knihy mezi sebou a skutečný počet čtenářů vypůjčených knih tak nelze zjistit. V případě Pěvecko-hudebního spolku neposkytují prameny relevantní informace, které by umožnily posoudit zájem veřejnosti o jeho činnost, avšak vzhledem k tomu, že spolek fungoval jen deset let, lze usuzovat, že místní obyvatelstvo neprojevovalo o činnost spolku přílišný zájem. Zájem veřejnosti o činnost Spolku divadelních ochotníků by bylo možné sledovat na základě počtu návštěvníků ochotnických představení. Konkrétní údaje o počtu návštěvníků však byly zaznamenány jen v letech 1908, 1909 a 1911. Práce proto doplňuje i příjmy ze vstupného na spolkem odehraná představení, které rovněž vypovídají o návštěvnosti představení. Ukazatelem zájmu veřejnosti o činnost Muzejního a archeologického spolku je návštěvnost muzea, kterou lze kontinuálně sledovat ve 30. letech. Pro pozdější období nejsou údaje o návštěvnosti v pramenech zaznamenány pravidelně. Zájem veřejnosti o kulturní činnost TJ Sokol lze sledovat pouze v případě činnosti loutkářského výboru a výboru zajišťujícího provozování kina, a to na základě příjmů z loutkových a filmových představení. Ani tyto údaje však nejsou kontinuální, a proto nejsou zasazeny do tabulek.

Práce umožňuje komparaci jednotlivých spolků z hlediska délky jejich činnosti, počtu členů, náplně a intenzity činnosti, podmínek zániku spolků a do jisté míry i jejich vlivu na kulturní a společenský život ve městě.

Všechny spolky, které jsou tématem práce, vznikly ve 2. polovině 19. století. Výjimkou je Muzejní a archeologický spolek založený až v meziválečném období, konkrétně v roce 1930. Nepočítaje Pěvecko-hudební spolek, který zanikl již v roce 1875, byl Spolek divadelních ochotníků jediným ze sledovaných spolků, který zanikl již

v meziválečném období.²⁵² Ostatní spolky, které jsou tématem práce, tj. Čtenářský spolek, TJ Sokol a Muzejní a archeologický spolek, zanikly až po druhé světové válce. Nejdéle se udržel nejmladší ze spolků, Muzejní a archeologický spolek, který zanikl až v roce 1954.

Z hlediska srovnání délky činnosti jednotlivých spolků dospívá práce k závěru, že spolkem s nejdelší činností byl Čtenářský spolek založený v roce 1882, který byl činný až do roku 1948, tj. 66 let. Na druhém místě figuruje Tělocvičná jednota Sokol, která byla v Napajedlech založena v roce 1892. TJ Sokol již od počátku zahrnuje do své činnosti i činnost kulturní, ačkoliv samostatné výbory zajišťující jednotlivé oblasti kulturní činnosti Sokola se ustavily mnohem později. Samostatná činnost TJ Sokol trvala 57 let. Spolek divadelních ochotníků byl činný 38 let, a to od roku 1891 do roku 1929. Muzejní a archeologický spolek, založený až v roce 1930, fungoval 24 let, tj. do roku 1954. Spolkem s nejkratší délkou činnosti byl Pěvecko-hudební spolek činný v letech 1865–1875.

Z hlediska počtu členů lze porovnat pouze Čtenářský spolek, Muzejní a archeologický spolek a Spolek divadelních ochotníků, neboť v případě Pěvecko-hudebního spolku a TJ Sokol nebyly údaje o počtu členů zjištěny.²⁵³ Počet členů uvedených spolků je však obtížně porovnatelný, neboť údaje o počtu členů nejsou vždy kontinuální. V případě Muzejního a archeologického spolku je celkový počet členů znám pouze v sedmi letech jeho činnosti. Spolek měl ročně v průměru 185 členů, počet členů spolku se pohyboval mezi 130 a 306 členy. Muzejní spolek se tak stal spolkem s nejvyšším průměrným počtem členů, což lze zdůvodnit tím, že měl spolek řadu příznivců v řadách obyvatel okolních obcí. Rovněž údaje o počtu členů Spolku divadelních ochotníků nebyly zaznamenávány kontinuálně. Známe je celkový počet členů ve 23 letech činnosti spolku. Průměrně měl spolek ročně 63 členů (nejméně 52, nejvíce 128). Pouze údaje o počtu členů Čtenářského spolku byly zaznamenávány kontinuálně po celou dobu existence spolku. Spolek měl ročně průměrně 112 členů, přičemž nejnižší počet členů byl 56, nejvyšší 370.

Pokud jde o srovnání náplně a intenzity činnosti jednotlivých spolků, lze konstatovat, že nejširší spektrum kulturních a společenských aktivit nabízela TJ Sokol. Ostatní

²⁵² Spolek zanikl v roce 1929.

²⁵³ Seznamy členů TJ Sokol se dochovaly pouze mezerovitě. Dostupné záznamy o činnosti jednotlivých výborů, s výjimkou hudebního výboru a pěveckého sboru, údaje o počtu členů neposkytují.

spolky, kterými se práce zabývá, se většinou zaměřovaly na jeden druh činnosti. Činnost Muzejního a archeologického spolku se ve vztahu k veřejnosti soustředila na zpřístupňování muzejních sbírek. Činnost Spolku divadelních ochotníků spočívala především v pořádání divadelních představení, kromě toho pořádal spolek i zábavy a večírky pro své členy i pro veřejnost. Činnost Čtenářského spolku, ačkoliv spolek zpočátku usiloval o všestrannost spolkové činnosti, ustrnula nakonec ve spravování veřejné knihovny a čítárny.

Z hlediska intenzity činnosti, a tím i možného vlivu spolků na obyvatele města a způsobu využití jejich volného času, je srovnání obtížnější. Pravděpodobně nejmenší vliv na kulturní život ve městě měl Muzejní a archeologický spolek, neboť zpočátku bylo muzeum otevřeno jen několik dní v roce. Například v letech 1932–1934 bylo muzeum otevřeno jen třikrát až čtyřikrát za rok. Teprve ve 40. letech bylo muzeum otevřeno častěji. Například v letech 1943 a 1944 bylo muzeum pro veřejnost otevřeno celkem osmnáctkrát. To znamená, že muzeum nebylo pravděpodobně otevřeno častěji než jednou měsíčně. Vzhledem k tomu, že návštěvnost muzea nepřesáhla 312 návštěvníků za rok,²⁵⁴ lze konstatovat, že návštěva muzea nepatřila k oblíbeným způsobům kulturního vyžití místního obyvatelstva. Nízkou intenzitu činnosti vykazoval i Spolek divadelních ochotníků, který ročně odehrál průměrně sedm celovečerních představení, nepočítaje kratší vystoupení na mikulášských a silvestrovských zábavách pořádaných TJ Sokol. Návštěvnost ochotnických představení však byla v porovnání s návštěvností divadla vyšší.²⁵⁵ Pokud jde o Čtenářský spolek, je možné zájem veřejnosti o jeho činnost sledovat na základě počtu registrovaných čtenářů, počtu výpůjček a počtu návštěvníků čítárny. Ve vztahu k veřejnosti vykazoval spolek větší intenzitu činnosti, neboť knihovna byla otevřena pravidelně jedenkrát týdně, čítárna i dvakrát týdně. Průměrně bylo v knihovně registrováno ročně 162 čtenářů. Počet výpůjček na jednoho čtenáře se pohyboval mezi 8–47 výpůjčkami za rok.²⁵⁶ Nejširší spektrum činnosti a možností kulturního a společenského vyžití místního obyvatelstva nabízela TJ Sokol. Navíc po zániku Spol-

²⁵⁴ Teprve v roce 1950 návštěvnost muzea vzrostla. Zaznamenáno bylo 400 návštěvníků.

²⁵⁵ Přesné údaje o počtu diváků byly zaznamenány jen v letech 1908, 1909 a 1911. V uvedených třech letech navštívilo ochotnická představení průměrně 4 140 návštěvníků. Vzhledem k tomu, že byl v uvedených letech odehrán průměrný počet představení (v letech 1908 a 1909 pět představení, v roce 1911 šest představení), lze tento údaj považovat za relevantní.

²⁵⁶ Nižší počet výpůjček byl zaznamenán jen v průběhu první světové války kdy nebyla knihovna otevřena pravidelně.

ku divadelních ochotníků v roce 1929 byla TJ Sokol jediným spolkem,²⁵⁷ který zajišťoval rozvoj kulturního a společenského života města, neboť činnost Čtenářského spolku byla v té době již zaměřena výhradně na spravování veřejné knihovny.²⁵⁸ Lze tedy konstatovat, že od 30. let 20. století zajišťovaly veškeré kulturní a společenské vyžití místního obyvatelstva tělocvičné jednoty (kromě TJ Sokol i TJ Orel a DTJ). Intenzitu činnosti, tj. počet veřejných vystoupení, ani zájem veřejnosti o činnost TJ Sokol však nelze doložit konkrétními čísly. Vůbec největší zásluhou TJ Sokol bylo zřízení kina v roce 1921, které se stalo oblíbeným způsobem zábavy Napajedlanů. Oblibě se těšila rovněž loutková představení.

Při srovnání okolností zániku jednotlivých spolků dospívá práce k závěru, že žádný ze spolků, které jsou tématem práce, nezanikl v důsledku nízkého počtu členstva, nezájmu veřejnosti o jeho činnost nebo nedostatku finančních prostředků na provozování spolkové činnosti. Důvodem zániku spolků, jimiž se práce zabývá, byly legislativní změny, dále slučování spolků a změna organizace sítě muzeí v případě Muzejního a archeologického spolku.

Muzejní a archeologický spolek zanikl v roce 1954 na základě reorganizace sítě muzeí, kdy se napajedelské muzeum stalo pobočkou Krajského muzea v Gottwaldově. Na činnost zaniklého spolku navázal „Vlastivědný kroužek přátel muzea“, do kterého vstoupili i dřívější pracovníci muzea. Čtenářský spolek zanikl z důvodu legislativních změn, a to v roce 1948 v důsledku vydání zákona č. 194 „o obecních knihovnách“, na základě kterého byla knihovna převedena do vlastnictví Městského národního výboru. Vzhledem k tomu, že spravování veřejné knihovny bylo jediným předmětem spolkové činnosti, bylo vydání uvedeného zákona pro spolek důvodem k likvidaci. Změna legislativy ovlivnila i činnost TJ Sokol, neboť po válce bylo kino Sokola na základě vydání dekretu prezidenta republiky č. 50/1945 Sb. postátněno. TJ Sokol jako jediný ze sledovaných spolků nezanikl, avšak v roce 1949 byl sloučen s TJ Sokol Fatra a TJ Sokol Motor-Union, přičemž jeho samostatná činnost byla obnovena až v roce 1991. Spolek divadelních ochotníků zanikl po dohodě s TJ Sokol v roce 1929, načež členové zaniklého spolku vstoupili do nově ustaveného dramatického výboru Sokola. Ačkoliv tedy skončila existence samostatného ochotnického spolku, divadelnická tradice ve

²⁵⁷ Výjimkou byla jen TJ Orel a DTJ.

²⁵⁸ Kromě TJ Sokol existoval ze spolků, které jsou tématem práce, ještě Muzejní a archeologický spolek, který však činnosti TJ Sokol nikterak nekonkuroval.

měšť nezanikla, neboť se od té doby divadelní činnost stala součástí kulturní činnosti TJ Sokol. Po druhé světové válce pak na činnost dramatického výboru TJ Sokol navázal „Spolek divadelních ochotníků Vojan“.

Ačkoliv byly jednotlivé spolky postupně rozpuštěny, našly své pokračovatele, kteří činnost zaniklého spolku nadále rozvíjeli. To platí i v případě Pěvecko-hudebního spolku zaniklého v roce 1875, neboť o navázání na jeho činnost usiloval Čtenářský spolek. Jak již bylo uvedeno v úvodu práce, stopy spolkové činnosti 2. poloviny 19. století a 1. poloviny 20. století jsou v Napajedlech patrné dodnes.

Práce se věnovala rovněž okolnostem, které znesnadňovaly rozvoj spolkové činnosti. Ze zjištěných faktů vyplývá, že činnost všech sledovaných spolků komplikovalo jejich časté stěhování a hledání vhodných a trvalých prostor pro rozvinutí spolkové činnosti. S výjimkou TJ Sokol, které se v roce 1911 podařilo získat dostatečné finanční prostředky na stavbu sokolovny, neměl žádný ze spolků vlastní budovu či místnosti, kde by trvale sídlil. Spolky většinou usilovaly o přidělení místností na radnici či „Obecnici“, která se stala centrem spolkového života ve městě, neboť zde sídlilo i několik spolků současně. Navíc umístění spolků v budovách patřících městu zbavovalo spolky povinnosti placení nájemného a dodávalo punc větší prestiže. V současné době jsou knihovna i muzeum umístěny v budově bývalého kláštera, ve kterém do roku 1948/1949 sídlil vzdělávací „Ústav Ludmila“ sester svatého Kříže.²⁵⁹ Později zde sídlila učňovská škola. Dalšími centry kulturního a společenského života ve městě jsou dnes budova Klubu kultury v parku napajedelského zámku, sokolovna a samostatná budova kina.

²⁵⁹ Srov. TRČKOVÁ, DENISA. *Základní a střední školství v Napajedlích v období 1918–1938*. Hradec Králové: Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2014. 80 s. Bakalářská práce.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

Státní okresní archiv Zlín

Archiv města Napajedel, inv. č. 394, 417.

Spolky Napajedla:

Čtenářský a vzdělávací spolek, kart. 1, 2, 3, 4.

Muzejní a archeologický spolek, kart. 1, 2.

Spolek divadelních ochotníků, kart. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11.

Tělocvičná jednota Sokol, kart. 1, 17, 29, 76.

Literatura:

BALCAR, Vladimír – HAVEL, Radek, KŘÍDLO, Josef a kol., *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005 I. díl*, Praha 2006.

CEKOTA, Vojtěch a kol., *Napajedla: příroda-dějiny-kultura*, Napajedla 1998.

DUSIL, Václav – KLIMENT, Josef, *Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého : zákon spolkový a shromažďovací, předpisy o některých zvláštních spolcích, předpisy upravující činnost spolků (divadla, biografy a. j.), ustanovení dávkové, zákon na ochranu republiky a. j. Spolkové a shromažďovací právo na Slovensku a v Podkarp. Rusi. Politické strany ve všech oborech právních*, Praha 1936.

LENDEROVÁ, Milena, *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*, Praha 1999.

MALÝ, Karel – SIVÁK, Florian, *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*, Praha 1993.

PRASEK, Vincenc, *Paměti městečka Napajedel a dědin k panství Napajedelskému ode dávna příslušných*, Velké Meziříčí 1881.

SOVA, Václav, *Dějiny Napajedel a blízkého okolí*, Uherské Hradiště 1928.

ŠTROBLÍK, Vladimír, *Sdružený inventář Spolky Napajedla*, Zlín-Klečůvka 1970.

VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla, *Jak se žilo za časů Františka Josefa I.*, Praha 1996.

ZEMEK, Metoděj (ed.), *Napajedla : minulost a současnost města*, Napajedla 1972.

Seznam příloh

Příloha A: Počet obyvatel Napajedel v letech 1869–1950 (Vladimír BALCAR, Radek HAVEL, Josef KŘÍDLO a kol., *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005 I. díl*, Praha 2006.)

Příloha B: Napajedelská radnice v současnosti (foto autorka)

Příloha C: Bývalá budova „Obecnice“ (foto autorka)

Příloha D: Pozvánka na besedu pořádanou Pěvecko-hudebním spolkem v roce 1870 (SOkA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 13, kart. 4.)

Příloha E: Pozvánka na představení Radúz a Mahulena Spolku divadelních ochotníků (SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 6, kart. 6.)

Příloha F: Pozvánka na představení Baťoch Spolku divadelních ochotníků (SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 7, kart. 7.)

Příloha G: Žádost Muzejní komise města Napajedel o pomoc při shromažďování předmětů pro budoucí muzeum (SOkA Zlín, f. Archiv města Napajedel, inv. č. 394.)

Příloha H: Vila u Würzů (foto autorka)

Příloha I: Budova sokolovny před přístavbou (SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 76.)

Příloha J: Budova sokolovny v současnosti (foto autorka)

Příloha K: Pěvecký sbor Sokola (SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 76.)

Příloha L: Pozvánka na Šibřinky 1899 (SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 38, kart. 29.)

Příloha M: Pozvánka na sokolský věneček (SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 38, kart. 29.)

Příloha N: Pozvánka na Mikulášskou zábavu pořádanou TJ Sokol Napajedla (SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 38, kart. 29.)

Příloha A:

1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950
3 041	3 404	3 601	3 769	3 793	3 600	3 922	4 848

Tabulka 12 Počet obyvatel Napajedel v letech 1869–1950

(Vladimír BALCAR, Radek HAVEL, Josef KŘÍDLO a kol., *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005 I. díl*, Praha 2006.)

Příloha B:

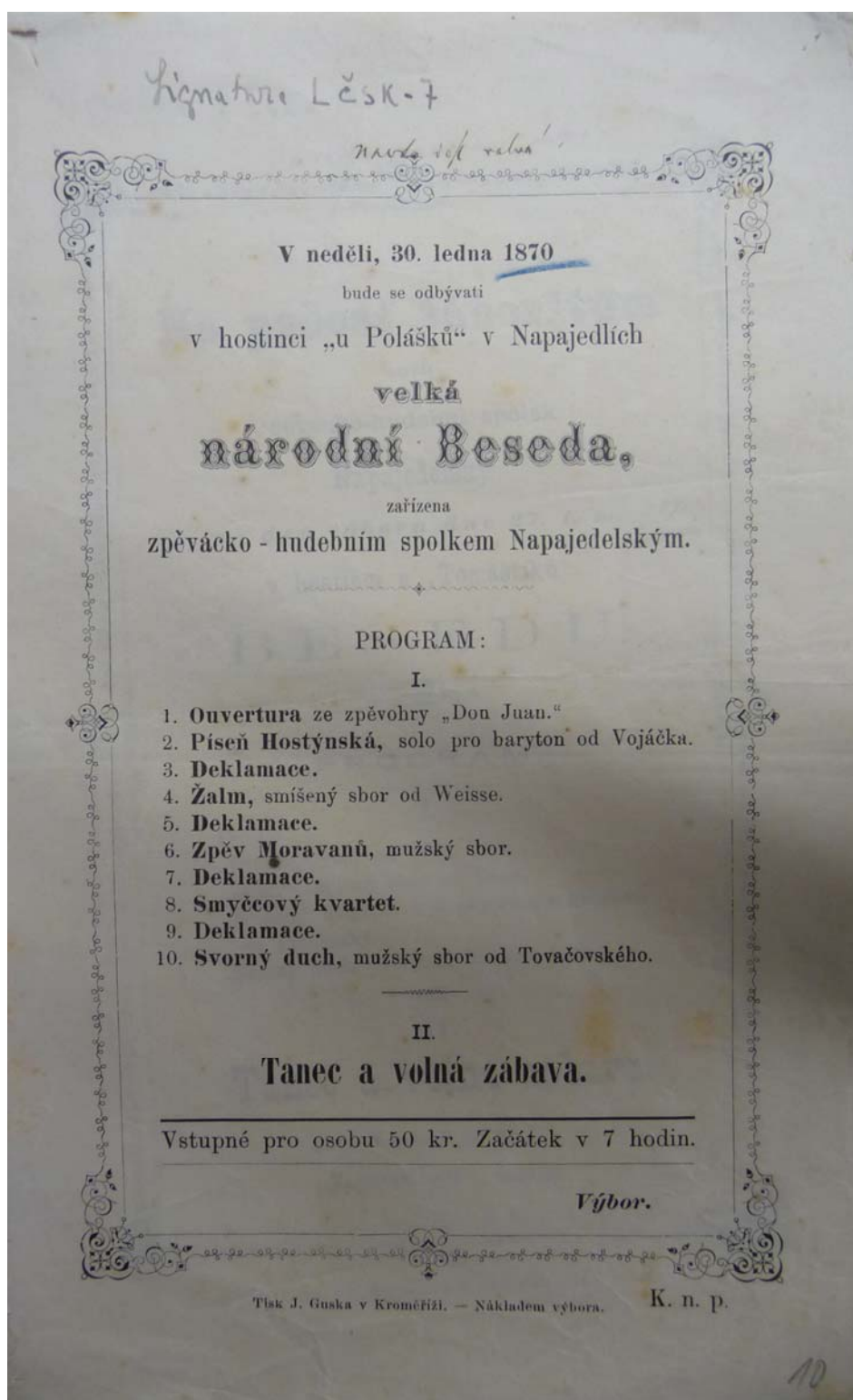
Obrázek 1 Budova radnice
(foto autorka)

Příloha C:

Obrázek 2 Bývalá budova "Obecnice" (foto autorka)

Příloha D:

Obrázek 3 Pozvánka na besedu pořádanou Pěvecko-hudebním spolkem v roce 1870

SOKA Zlín, f. Čtenářský a vzdělávací spolek, inv. č. 13, kart. 4.

Příloha E:

Spolek Divadelních Ochotníků v Napajedlích
sehraje v neděli dne 9. března 1919
ve dvoraně Sokolovny

výpravnou pohádku slovenskou

Radúz a Mahulena

o 4 jednáních s prologem od Julia Zeyera.

Hudební doprovod od Suka řídí p. řed. kúru Götze P.
Režisér J. Zipper. Vypravil R. Navrátil.
Kostymy od Iy Bosner a Frieda z Prahy.

OSOBY:

Stojmír, král tatranský	p. Forst Jindř.	Radúz, královic v Magufe	p. Štíka F.
Runa, jeho žena	pl. Forestová Anna.	Královna Nyola, jeho matka	pl. Smělková.
Prija,	sl. Klemsová Jul.	Radovid, starý sluha Radúza	p. Forst R.
Ziva,	sl. Wachlerová M.	Přibina, důvěrník Stojmíra	p. Eck Antonín.
Mahulena,	sl. Rosenzweigová T.	Vratko, dřevorubec	p. Bártek František

Lid v Magufe a Tatfe. Jinoši a panny. Družina královská.

Ceny míst: Křeslo 7 K., I. místo 5 K., II. 4 K., balkón 5 K., k stání 2 K.

Osobní zvaní odpadá. Lístky v předprodeji u br. Lacmana
v závodě p. Molčíka ve dnech 5., 6. a 7. března.

Začátek za příčinou výpravy a světla přesně v 7. hod. večer.

V meziaktí hudba nově zřízeného francouzského orchestru.

Tiskem Karla Novotného v Uher. Hrádkách.

Obrázek 4 Pozvánka na představení Radúz a Mahulena Spolku divadelních ochotníků SOkA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 6, kart. 6.

Příloha F:

NOVINKA! **NOVINKA!**

Dvorana Sokolovny.
Spolek div. ochotníků v Napajedlich

sehraje ve čtvrtek 25. prosince 1924
se svolením spolku českých spisovatelů belletristů „Máj“ v Praze

divadelní hra

BAŤOCH.

Veselohra o 3 jednáních od K. Morkého. Režiser Frant. Šiška. Repertoární hra Měst. divadla na Kr. Vinohradech. Provozováno poprvé dne 21. srpna 1924.

OSOBY:

Antonín Prchal, rolník v Linharticích	Forst Rud.
Anna, jeho žena	Forstová Anna.
Jenda, absolvent hosp. školy, jejich syn	Böhm Rud.
Alois Juchta, ouřada na Smíchově	Zipper Tom.
Katka, jeho dcera	Zlámalova Jul.
Teta Sofi, Juchtova sestra	Běláková Bož.
Emanuel Čichna, přítel Juchtovy rodiny, starý mládenec	Šiška Fr.
Dr. Čvančara, praktický lékař	Zbirovský Ludv.
Policejní komisař	Darebník.
Policejní strážník	Nedbal Frant.
Policejní detektiv	Forst Frant.
Martin Chromosta, velitel hasičů v Linharticích	Mišurec Karel.
Četník	Färber Evald.
Mariánka, služebná u Prchalů	Šišková Růža.

Děj za doby světové války. První jednání v Linharticích, druhé u Juchtů na Smíchově a třetí o 1 a půl roku později tamtéž.

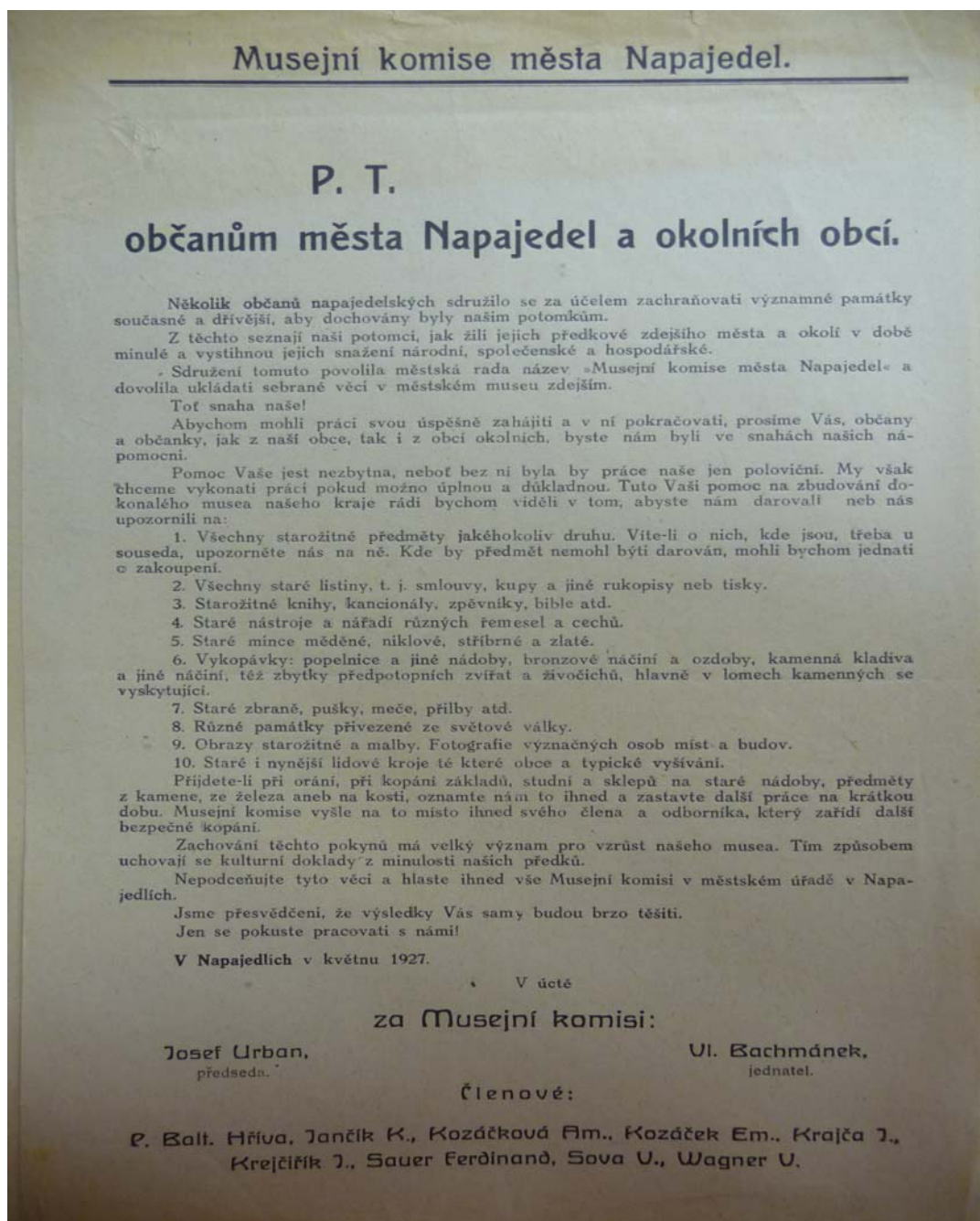
Začátek v 8 hodin večer.

Ceny míst: křeslo 6 Kč, I. místo 5 Kč, II. místo 4 Kč, balkon I. řada 6 Kč, II. řada 5 Kč, k stání 2 Kč.

Předprodej lístků v cukrárně p. Zlámala.

Obrázek 5 Pozvánka na představení Baťoch Spolku divadelních ochotníků SOKA Zlín, f. Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 7, kart. 7.

Příloha G:

Obrázek 6 Žádost Musejní komise města Napajedel občanům o pomoc při shromažďování předmětů pro budoucí muzeum
SOKA Zlín, f. Archiv města Napajedel, inv. č. 394.

Příloha H:

Obrázek 7 Vila u Würzů (foto autorka)

Příloha I:

Obrázek 8 Budova sokolovny před přístavbou
SOKA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 76.

Příloha J:

Obrázek 9 Budova sokolovny v současnosti (foto autorka)

Příloha K:

Obrázek 10 Pěvecký sbor Sokola
SOkA Zlín, Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 76.

Příloha L:

Obrázek 11 Pozvánka na šibřinky 1899
SOka Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 38, kart. 29.

Příloha M:

Obrázek 12 Pozvánka na sokolský věneček
SOkA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 38, kart. 29.

Příloha N:

Tělocvičná Jednota „Sokol“
v Napajedlich

MIKULÁŠSKÁ ZÁBAVA

Přijďte všichni, jak Vás zveme,
s malou porcí vstupného,
k veselému uvítání
Mikuláše svatého.

Zpěvů, žertů bude dosti
a pak dárků ještě víc,
každému z přítomných hostů
veselím se zjasně líč.

Čert i anděl budou všady,
s nimi svatý Mikuláš,
každý, kdo by nebyl tady,
věř, že špatně uděláš.

Býhem však Vám vytmavili
z fundamentu celou věc,
raďte, prosím, přičiňte sobě
ještě tohle na konec:

Dárky bude přijímati
zvláště k tomu komité;
dones každý tyto zavěs,
ať to máš již odhyté.

Před desátou dopoledne
a po páté večer
nepřijmou se žádné dárky,
kdyby jak kdo brečel.

Porto za kus zaplatí se
hned po odezdání;
potvrzení na něj dají
z komitétu paní.

V neděli dne 4. prosince
1910
o 8. hodině večerní v sále
na „Obecnici“.

DORAD
zábavy jest velmi bohatý
a pastrý.

Vstupně:
za osobu 60 haléřů.

TR. VERTI, PRAG. 2840

Obrázek 13 Pozvánka na Mikulášskou zábavu pořádanou TJ Sokol Napajedla
SOKA Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol, inv. č. 38, kart. 29.